

มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก

Burapha University

ภาคผนวก ก

แบบบันทึกเนื้อหาวารสารสาขาวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวก ข

บรรณนิทัศน์วารสารสาขาวัฒนธรรม

ภาคผนวก ข

บรรณนิทัศน์วารสารสาขาวัฒนธรรม

วารสารสาขาวัฒนธรรม จำนวน 5 ชื่อเรื่อง คือ กิณี เมืองโบราณ ศิลปวัฒนธรรม ศิลปากร และสารคดี ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2549 ที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 บทความ ผู้วิจัยจำแนกเนื้อหาตามประเภทของวัฒนธรรม 6 ประเภท และสรุปเนื้อหาโดยย่อเรียงตามลำดับประเภทของวัฒนธรรมดังนี้

1. วัฒนธรรมการดำรงชีพ
2. สังคม เศรษฐกิจ การเมือง
3. ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี
4. ศิลปกรรมและนันทนาการ
5. มรดกทางวัฒนธรรม
6. ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาไทย

วัฒนธรรมการดำรงชีพ จำนวน 14 บทความ ดังนี้

1. จันท์เจ้า. (2546). เก็บดอกไม้มาใส่จาน. *กิณี*, 20(1), 42- 48, 50.

สีสัน รูปลักษณ์ และกลิ่นหอมอันเป็นความงามของดอกไม้ นอกจากเพื่อการประดับตกแต่งให้เกิดความสบายตาแล้ว ดอกไม้หลายชนิดยังสามารถนำมาประกอบอาหารทั้งคาวหวานได้อีกด้วย ซึ่งดอกไม้ส่วนใหญ่ที่นำมาประกอบอาหารเป็นดอกไม้ในท้องถิ่น ออกตามฤดูกาล และที่สำคัญ คือ เป็นสมุนไพรที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เช่น ดอกกระดังงาไทย บำรุงธาตุและหัวใจ ดอกขจร ช่วยบำรุงตับ ปอด โลหิต ดอกดาวเรือง ขับร้อนใน ขับลม และบรรเทาอาการเวียนศีรษะ

การปรุงอาหารด้วยดอกไม้มีหลายทางเลือก เช่น แกงส้ม คัมกะทิ ลวก ทอด และคองอาหารที่ปรุงได้จากดอกไม้ ได้แก่ ไข่เจียวดอกไม้ เมี่ยงดอกกล้วยไม้ ยำกุหลาบ แกงส้มดอกขจร เป็นต้น แต่ก่อนที่จะนำดอกไม้มาปรุงอาหารต้องล้างให้สะอาดและต้องมั่นใจว่าเป็นดอกไม้ชนิดที่สามารถรับประทานได้

2. ช้างโตน. (2548). บ้านควายช้าง. *กิณี*, 22(4), 136-137.

บ้านควายช้าง เป็นปางช้างขนาดเล็ก ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2543 บริเวณบ้านคลองสน ทางตอนเหนือของเกาะช้าง ภายใต้การดูแลของมูลนิธิช้างแห่งประเทศไทย วัดอุประสงฆ์หลัก

ของการจัดตั้งปางนี้ก็เพื่อนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาข้างตกงานและข้างเร่ร่อน โดยทางสำนักงานจะหางานด้านการท่องเที่ยวให้ข้างทำ ในพื้นที่ที่ไม่มีปางข้างอยู่ก่อน แต่มีสภาพเป็นธรรมชาติ เพื่อให้ข้างและความข้างอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี

สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ของข้างที่จัดให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม ได้แก่ ดูข้างอาบน้ำที่ลำธาร การนั่งข้างผ่านป่าธรรมชาติ ผ่านสวนส้มโอ แล้วตัดข้ามห้วย ระหว่างทางความขมขื่นให้ข้างพักกินอาหารเป็นระยะ ซึ่งความข้างที่นี่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี มีการทักทายเป็นภาษาต่าง ๆ เช่น ภาษาเยอรมัน อังกฤษ สวีเดน และเดนมาร์ก ซึ่งสร้างความประทับใจและเรียกเสียงหัวเราะจากนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา ปางข้างแห่งนี้ถือเป็นปางแห่งแรกบนเกาะข้าง

3. ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2546). ความเป็นอนิจจังของอาหารจีนชั้นสูงในกรุงเทพฯ: การเดินทางสู่เส้นทางของอาหาร ประชาธิปไตย. *ศิลปวัฒนธรรม*, 24(4), 132-145.

บทความนี้ปรับปรุงจากเอกสารประกอบการพูดคุยสังสรรค์สถาบันจักรวาลวิทยา ครั้งที่ 10 โดยใช้ชื่อว่า “การเปลี่ยนแปลงของอาหารจีนชั้นสูงในประเทศไทย: เส้นทางของอาหารประชาธิปไตย” และเป็นข้อสังเกตบางประการจากงานวิจัยชื่อ “การเปลี่ยนแปลงอาหารจีนในภัตตาคารชั้นสูงในกรุงเทพฯ”

อาหารเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนกันทางวัฒนธรรมที่มีมานาน อาหารฝรั่งเศสถูกจัดให้เป็นอาหารที่อยู่ตำแหน่งสูงสุดของระดับชั้นอาหารของชนชาวตะวันตก อาหารอังกฤษเป็นอาหารที่ต่ำที่สุดในยุโรปตะวันตก แต่ถ้าเปรียบเทียบอาหารจีนเป็นอาหารชั้นสูง ก็เป็นรองอาหารญี่ปุ่นตามความเห็นของชาวตะวันตก

อาหารจีนโดยทั่วไปผู้คนส่วนใหญ่นึกถึงอาหารข้างถนน ร้านโทรม ๆ อาหารจีนจึงมีรูปลักษณะเหมือนอาหารชนชั้นต่ำ แต่ในประเทศไทยอาหารจีนไม่ตกต่ำถึงขนาดนั้น ในทางตรงข้ามอาหารจีนเป็นอาหารที่ดีมีคุณค่าเป็นอาหารที่สัมพันธ์กับสถานะทางเศรษฐกิจ ในศตวรรษที่ยี่สิบอาหารจีนระดับสูงในกรุงเทพฯ นั้น มิได้เรียกกันในนามอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ คือ ไม่ใช่การกินอาหารจีนอย่างเดียว แต่การกินอาหารจีนจะรู้จักในนามการกิน “เกาเหลา” ท่านผู้หญิงเปลี่ยนภาสกรวงศ์ ได้แต่งตำราอาหารชื่อ แม่ครัวหัวป่าก์ จัดพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2451-2452 เป็นตำราอาหารและคู่มือแม่บ้านที่เป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์อาหารไทย อาหารไทยเป็นหนึ่งในอาหารที่พึงปรารถนาในหมู่คนตะวันตก สถานะของอาหารไทยยังไม่สูงเท่ากับอาหารฝรั่งเศสในโลกว่าตะวันตก แต่ยังคงรสชาติความเป็นอาหารไทยไม่ยัดดัดต้องถื่น

ในสมัยรัชกาลที่ 5-6 อาหารจีนมีไว้สำหรับเช่นเจ้านายที่เรียกว่า “เคียงเกาเหลา” เป็นอาหารประเภทน้ำจัดลงในหม้อหยวนไฉนที่มีไฟอยู่ข้างล่าง แต่ในปัจจุบันอาหารนี้ก็ไม่มีความสำคัญดั้งเดิม อาหารจานเด่นที่สุดที่ไม่ได้รับความนิยม คือ “ประเภทเปรี้ยวหวาน”

การเปลี่ยนแปลงอาหารจีนขึ้นอยู่กับรสชาติของแต่ละท้องถิ่นและยุคสมัยต่าง ๆ ทำให้
รสชาติและอาหารแตกต่างกันออกไป

4. นพวรรณ บุตรภรณ์. (2548). บ้านจิม ทอมป์สัน. *กินรี*, 22(10), 73-74.

บ้านจิม ทอมป์สัน เป็นบ้านที่สร้างด้วยไม้สัก ประกอบด้วยเรือนไทย 6 หลัง
เรือนกลางหลังใหญ่เป็นเรือนสมัยศตวรรษที่ 19 ได้รับมาจากคนในชุมชนบ้านครัว การออกแบบ
และตกแต่งเรือนมีการประยุกต์แบบบ้านทรงไทยกับบ้านทรงยุโรปเข้าด้วยกัน ตัวเรือนยกสูง
แบบบ้านทรงไทยทั่วไป ส่วนใต้ถุนบ้านดัดแปลงเป็นห้องโถงกว้าง มีบันไดอยู่ในตัวบ้านตามแบบ
ตะวันตก ห้องโถงพื้นปูหินอ่อนจากอิตาลีลายตารางหมากรุกสีขาวดำ ซึ่งได้จากพระดำหนักเกล้า
ในกรุงเทพฯ ด้านบนของบ้านประดับตกแต่งอย่างวิจิตรบรรจง มีการจัดแสดงศิลปวัตถุโบราณ
และของสะสม ส่วนใหญ่เป็นงานของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีทั้งประติมากรรม จิตรกรรม
เครื่องกระเบื้องเคลือบ และของสะสมอื่น ๆ

นอกจากนี้ เจ้าของบ้านยังให้ความสำคัญกับประเพณีความเชื่อของคนไทย มีการสร้าง
ศาลพระภูมิบริเวณบ้าน แต่ละห้องมีธรณีประตู แม้ว่าเจ้าของบ้านจะนับถือศาสนาคริสต์ก็ตาม

5. นภภรณ์ แซ่ล่อ. (2548). ล่องเจ้าพระยาตามรอยวัฒนธรรม. *กินรี*, 22(6), 44

แม่น้ำเจ้าพระยา มีต้นกำเนิดจากการรวมตัวของแม่น้ำ 4 สาย คือ ปิง วัง ยม น่าน
ไหลมาบรรจบกันที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของภาค
กลาง เป็นอยู่ชั่วอายุน้ำของประเทศตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แม่น้ำเจ้าพระยาเปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่
เชื่อมต่อคลองรอบกรุงกลายเป็นสายเดียวกัน วิถีชีวิตของผู้คนจึงผูกพันกับสายน้ำจนแยกไม่ออก
การเดินทางบางแห่งในกรุงเทพฯ มีการใช้เรือ เช่น เรือค่วนเจ้าพระยา ผู้เดินทางสามารถมองเห็น
ทัศนียภาพสองฝั่งน้ำข้างทางได้ตลอด เช่น “วัดอรุณราชวราราม” จะเห็นความวิจิตรงดงามของ
พระปรางค์ขนาดใหญ่ ต่อจากนั้นเป็นป้อมวิชัยประสิทธิ์ วัดกัลยาณมิตร โบสถ์ซางตาครู้ส วัดโพธิ์
วัดพระแก้ว และสะพานพุทธ

นักท่องเที่ยวสามารถชมโบราณสถานต่าง ๆ ได้เช่น วัดโพธิ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนแพทย์
แผนโบราณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ภายในเป็น โรงเก็บเรือและเรือพระที่นั่งของพระมหากษัตริย์
เช่น เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ (รัชกาลที่ 9) เรือพระที่นั่ง
อนันตนาคราช เรือพระที่นั่งอนนทราชาธิราชวงศ์ เรือครุฑเหิรเห็จ เรือกระบี่ปราบเมืองมาร
เรือสุรเวทย์ภัทศร์ และเรือเอกไชยเหินหาว

6. นาราวดี ศิริโรจน์. (2548). วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันการศึกษาในสังกัดกรม
ศิลปากร. *ศิลปากร*, 48(1), 5-23.

วิทยาลัยนาฏศิลป์ ก่อตั้งและเปิดสอนในปี พ.ศ. 2477 โดยนำรูปแบบการจัดการศึกษา

มาจากโรงเรียนพรานหลวง ให้การศึกษาด้านความรู้วิชาสามัญและศิลปะ โดยระยะแรกมีการเปลี่ยนชื่อโรงเรียนหลายครั้งเพื่อความเหมาะสมกับโครงสร้างส่วนราชการของกรมศิลปากร การศึกษาในช่วงแรกแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ เตรียมประถม ประถม มัธยมต้น และมัธยมปลาย สำหรับวิชาศิลปะในช่วงแรกสอนเฉพาะนาฏศิลป์ละครเท่านั้น

ต่อมาวิทยาลัยมีการปรับโครงสร้างการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาของชาติ เป็น 3 ระดับ คือ นาฏศิลป์ขั้นต้น นาฏศิลป์ขั้นกลาง และนาฏศิลป์ขั้นสูง โดยเปิดสอนวิชาสามัญ วิชานาฏศิลป์ละคร วิชาดนตรี เช่นเดียวกับช่วงแรก และเพิ่มนาฏศิลป์โขนอีกวิชาหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2488 มีการเทียบหลักสูตรการเรียนสำหรับนักเรียนเพื่อนำไปประกอบอาชีพ ในปี พ.ศ. 2542 ได้เปิดสอนการศึกษาในระดับปริญญาตรีทางช่างศิลป์ นาฏศิลป์ และดนตรี ได้รับพระราชทานนามใหม่จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ว่า สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และในปีเดียวกัน กรมศิลปากร ได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 และเริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาใหม่ ในปีการศึกษา 2546

7. นิติกานต์ สุทิน. (2546). ล่องเรือชมกรุงเก่า. กิรินทร์, 20(2), 82-88.

การล่องเรือชมกรุงเก่ารอบเกาะลอยและเกาะเมืองครั้งนี้ เพื่อชื่นชมและสัมผัสกลิ่นอายของเมืองประวัติศาสตร์ อารยธรรมไทย พระนครศรีอยุธยา ที่ส่งทอดขนบประเพณีและศิลปวัฒนธรรมอันงดงาม สู่ยุคสมัยต่อมาถึงวันนี้

การล่องเรือรอบเกาะลอยตอนเช้าได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวกรุงเก่า ชาวบ้านจะนั่งรอใส่บาตรพระสงฆ์ซึ่งพายเรือออกบิณฑบาต ล่องตามลำน้ำ เมื่อนั่งเรือเข้าคลองหันตรา และคลองขามมจีน จะพบชาวบ้านอาบน้ำริมคลอง ส่วนย่านคลองขามมจีน มีบางบ้านทำขามมจีน และตลอดช่องไทยชาย ระหว่างทางมีบ้านเรือนไทยให้เห็นแต่ไม่มากนัก จากนั้นเรือแวะเทียบท่าที่วัดพนัญเชิงเพื่อนมัสการหลวงพ่อดโต แล้วมุ่งหน้าไปวัดพุทธไสยาจารย์ ชมพระวิหาร และพระปรารงค์องค์ใหญ่ซึ่งเป็นศิลปะแบบผสมผสานระหว่างศิลปะอยุธยาตอนต้นและศิลปะขอม

วันต่อมาได้เดินทางไปชมพระราชวังโบราณ ซึ่งเดิมคือ วัดพระศรีสรรเพชญ์ และเขตพระราชฐาน ปัจจุบันเหลือเพียงรากฐานอิฐปูน ต่อจากนั้นมุ่งหน้าไปวัดไชยวัฒนาราม เพื่อชมสถาปัตยกรรมอันงดงามของหมู่พระปรารงค์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา แม้การเดินทางครั้งนี้จะมีเวลาไม่มาก แต่ก็เต็มไปด้วยความอึ้งอัมโม และเกิดความภูมิใจกับความยิ่งใหญ่ของมรดกโลกแห่งนี้

8. นิภาพร ทับหุ่น. (2546). ขนมหอยโข่งในสมัยโบราณเกิดจากการนำข้าวที่ดำหรือไม่จนละเอียดเป็นแป้งนำมาผสมกับน้ำตาลเพียงสองอย่าง ภายหลังมีการเพิ่มมะพร้าวมาผสม ขนมหอยโข่งแรก ๆ จึงเป็น

เข้าหอยหรือขนม ในสมัยโบราณเกิดจากการนำข้าวที่ดำหรือไม่จนละเอียดเป็นแป้งนำมาผสมกับน้ำตาลเพียงสองอย่าง ภายหลังมีการเพิ่มมะพร้าวมาผสม ขนมหอยโข่งแรก ๆ จึงเป็น

ขนมที่มีส่วนผสมของแป้ง น้ำตาลและมะพร้าว แต่มีชื่อเสียงไม่กีชนิด เช่น ขนมสำปะนီ ขนมขมวด
ขนมกิมถั่ว และขนมกงเกวียน

ความเป็นมาของขนมไทย โดยเฉพาะขนมที่มีคำว่าทองเป็นชื่อ เช่น ทองหยอด ทองหยิบ
ฝอยทอง ตามประวัติมักกล่าวว่าขนมเหล่านี้มีที่มาจากโปรตุเกส โดยท้าวทองกีบม้า แต่
ในความจริงแล้วความสับสนทั้งหลายยังมีเรื่องที่ต้องอธิบายได้ว่า ท้าวทองกีบม้า ผู้ได้รับสมญาว่าเป็น
ราชินีขนมไทยมีชายเป็นชาวโปรตุเกสที่เข้ามาในสยามตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ท้าวทองกีบม้าเกิด
ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และรับราชการในตำแหน่งหัวหน้าห้องเครื่องต้น ดังนั้น
ตำรับขนมไทยหลายชนิดที่มีส่วนผสมของไข่ เกิดขึ้นจากการคิดของท่านในช่วงเวลานั้น

ขนมไทย นอกจากเป็นขนมที่มีความสวยงาม สีสัน ความอร่อย รวมถึงกลิ่นหอมแล้ว
ชื่อของขนมยังแสดงถึงคุณค่าและความหมายที่ดี นิยมทำขึ้นในพิธีบุญต่าง ๆ ซึ่งมีจำนวน 9 ชนิด
ได้แก่ ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ทองเอก เม็ดขนุน จำมงกุฏ เสน่ห์จันทร์ ขนมถ้วยฟู และ
ขนมชั้น นอกจากนี้ชื่อที่เป็นมงคลแล้ว ขนมไทยมีการนำศิลปะของไทยหลายแขนงมาประกอบ
การทำ ไม่ว่าจะเป็นศิลปะการปั้น การพับ การม้วน การแกะสลัก การห่อ ทุกอย่างต้องอาศัย
การฝึกฝน การเรียนรู้ และประสบการณ์

แม้ว่าอิทธิพลของขนมจากต่างชาติจะเข้ามามากในปัจจุบันแต่ก็มิอาจลบบทบาทสำคัญ
ของขนมไทยที่มีต่อวิถีชีวิตในสังคมไทยไปได้

9. ประจวบ หวายโป่ง. (2548). ล่องแพซุง. *เมืองโบราณ*, 31(2), 28-35.

การทำป่าไม้ บริษัทที่จะทำไม้ต้องขอสัมปทานโดยเสียภาษีให้รัฐ โดยทำสัญญาว่า
จะตัด ไม้ประเภทไหน ในเขตพื้นที่ใด และไม้ที่ตัดได้ต้องมีขนาดตามที่กำหนด ถ้าไม้ขนาดใหญ่กว่า
ตัดได้ แต่ถ้าขนาดเล็กกว่าจะถูกปรับ และเพิกถอนสิทธิทันที เมื่อบริษัทสำรวจไม้ไม่ได้ตามต้องการ
ก็จะให้คนงานตัดไม้ที่ละต้นจากนั้นใช้ช้างลากท่อนไม้ (ซุง) ไปกองรวมกันที่ริมตลิ่งเมื่อน้ำขึ้น
ถึงตลิ่งก็ใช้ช้างจัดท่อนซุงลงน้ำ คนงานจะนำหวายผูกกับท่อนซุงให้ติดกันทั้งหัวและท้าย จากนั้น
เป็นหน้าที่ของผู้มีอาชีพล่องแพ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่แถวปากน้ำโพ เริ่มล่องจากแม่น้ำเจ้าพระยา
ถึงเมืองนนท์ ระยะทางที่ต้องระวางอันตรายเป็น วังแม่ลูกอ่อน กิ่งสำเภา เป็นวังน้ำวนที่ใหญ่ หากซุง
เข้าไปอยู่กลางวนแพจะแตกได้ แม้แต่ผู้แข็งแรงที่สุดก็ตาม จากนั้นเตรียมปลุกกระตือรือร้นกลางแพ
เพื่อกันแดดฝน ทำอาหาร พักผ่อน จากนั้นก็ติดตั้งหัวหมูประจำแพ เป็นเหมือนแม่ย่านางของแพ
ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญ ก่อนเดินทางต้องทำพิธีเช่น ไหว้หัวหมูทุกครั้ง ตามความเชื่อว่ามีนางไม้สิงอยู่
หากเคารพเส้นสรวงถูกต้องก็จะปลอดภัยตลอดการเดินทาง

10. ปราณี่ กล้าส้ม. (2548). ถัดเลาะคลองสามเสน. *เมืองโบราณ*, 30(2), 123-134. สามเสนเป็นชุมชนเก่าแก่ของกรุงเทพฯ แห่งหนึ่ง มีเรื่องราวเล่าต่อกันมาซึ่งเป็นที่มา

ของชื่อ “สามแสน” หรือ “สามแสน” เช่น พระพุทธรูปองค์ใหญ่ลอยน้ำมาถึงเมืองอโยธยา หยุคนี้ัง
ไม่ลอยต่อไปจนกระทั่งพระพุทธรูปลอยมาถึงตำบลบางกอกผู้คนพากันอุคพระพุทธรูปไว้ แต่
ไม่สำเร็จจนต้องระดมคนถึงสามแสนคนจึงสามารถอุคพระพุทธรูปขึ้นมาได้ ผู้คนจึงเรียกสถานที่นี้
ว่า “สามแสน” ซึ่งต่อมาก็ร่อนเหลือเพียง “สามแสน”

คลองสามแสนถือเป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญของผู้ที่อาศัยจากปากคลองสามแสน
บริเวณริมแม่น้ำไหลผ่านท้องทุ่งสามแสน ทุ่งพญาไท ห้วยขวาง ซึ่งเป็นสวนไร่นา คลองสามแสน
ถือเป็นเสมือนเส้นโลหิตสำคัญของชุมชนแถบนี้มาแต่ครั้งโบราณ เป็นที่ตั้งของวัดหลายแห่ง ได้แก่
วัดประสาทบุญญาวาส เดิมชื่อ “วัดคลองสามแสน” แต่ชาวบ้านนิยมเรียก “วัดจวิด” วัดนี้ถูกไฟไหม้
เสียหายเกือบหมด ปัจจุบันเป็นที่เก็บรักษารธรรมาสน์ไว้เท่านั้น ถือเป็นโบราณสถานสำคัญ
ซึ่งกรมศิลปากรขึ้นทะเบียนไว้แล้ว ที่วัดนี้มีเรื่องเล่าขานเรื่องหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด

หลวงปู่ศุขวัดส้มเกลี้ยง หรือ วัดราชผาติการาม มีพระอุโบสถเป็นรูปศิลาแลง แบบจีน
ผสมญวน ไม่มีชื่อฟ้าใบระกาประดับ พระอุโบสถสร้างในสมัยรัชกาลที่ 3 ในอุโบสถประดิษฐาน
หลวงปู่ศุข เป็นพระประธานถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้อันเชิญมาจากเวียงจันทน์

วัดโบสถ์สามแสน วัดนี้ตั้งอยู่ริมคลองสามแสนเป็นวัดเก่าแก่ ตัวอุโบสถหลังเดิม
เป็นศิลปะสมัยอยุธยา ฐานโค้งสำเภา ภายในมีจิตรกรรมฝาผนัง ต่อมา ในปี พ.ศ. 2535 เกิดฟ้าผ่า
อุโบสถ ทำให้หลังคาชำรุด จิตรกรรมด้านล่างเสียหาย แต่ยังมีได้มีการบูรณะซ่อมแซม เนื่องจาก
วัดนี้ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของกรมศิลปากรตั้งแต่ปี 2526 การจะบูรณะซ่อมแซม
ต้องขออนุญาตจากกรมศิลปากร

นอกจากวัดแล้วยังมีชุมชนริมน้ำเรียกว่า “ชุมชนสามแสน” ในอดีตมีคนไทยอาศัยอยู่กับ
คนจีนไหหลำ ประกอบธุรกิจโรงสีข้าว โรงเลื่อยไม้ โรงร่า และค้าขาย โดยใช้ทำน้ำสามแสน
เป็นสถานที่ขึ้นลงสินค้าที่มาทางเรือ

ย่านสามแสนยังมีวังเจ้านายและคฤหาสน์ บ้านเรือนข้าราชการบริพาร ซึ่งส่วนใหญ่
อยู่ในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ใกล้กับวัดราชผาติการามมีวังของต้นสกุลเกษมศรี ต่อมา
มีตำหนักหลังหนึ่งภายในวังได้กลายเป็นสถานศึกษาใช้ชื่อว่า “โรงเรียนเหมะสิริ” เปิดสอนจนถึง
ปัจจุบันเป็นเวลา 70 ปี

วังสุขโขทัยได้รับการยกย่องว่าเป็นสถาปัตยกรรมที่สมบูรณ์แบบที่สุดในอดีตเป็นวัง
ที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ปัจจุบันเป็นที่ประทับของสมเด็จพระบรม
โอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

นอกจากนั้น ยังมีโรงพยาบาลวชิรพยาบาล และบริเวณใกล้เคียงริมถนนราชวิถีในยังมี
บ้านเก่าของขุนนางในตระกูลไกรฤกษ์อยู่อีกหลายหลัง ด้านหน้าสถานีตำรวจนครบาลสามแสน

เยื้องวชิรพยาบาลจะพบ “หลวงพ่อดำสามเสน” ประดิษฐานอยู่ เรื่องราวของหลวงพ่อดำสามเสนเป็นการ
หวนคืนมาอีกครั้งของตำนานพระลอยน้ำซึ่งเป็นที่มาของชื่อย่านสามเสนสืบจนปัจจุบัน

11. สุรินทร์ เหลือลมัย. (2548). ปืดตำนานเหมืองแร่ที่สวนผึ้ง. *เมืองโบราณ*, 31(4), 56-76.

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีสเตอร์ เอช วาริงตัน สมัช
ชาวอังกฤษรับราชการในตำแหน่งรองเจ้ากรมโลหะกิจ ได้สำรวจทางธรณีวิทยาและหาสายแร่ดีบุก
ต่อจากนั้นอีก 6 ปี รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติการทำเหมืองแร่ ในปี พ.ศ. 2456 บริษัทเอมา กวล
ได้รับอนุญาตให้ทำเหมืองแร่มีอายุ 25 ปี แต่ได้มอบคืนให้รัฐบาลในภายหลัง

ในสมัยรัชกาลที่ 6 เปิดให้ราษฎรขุดแร่ได้อย่างทั่วถึงตามที่ขออนุญาต แต่เกิด
สงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้น กิจการเหมืองแร่ดีบุกจึงเริ่มซบเซาและหยุดชะงักลง

เหมืองแร่พื้นฟูใหม่อีกครั้ง เมื่อ พ.ศ. 2498 เกิดวิกฤตการณ์ราคาแร่พลูมิตที่
ตลาดต่างประเทศหยุครับซื้อ คุณชั้น ศิริสุข อดีตผู้อำนวยการองค์การเหมืองแร่ กรมโลหะกิจ เป็น
ผู้บุกเบิกทำเหมืองแร่พลูมิตที่อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรีเป็นคนแรก จำเป็นต้องหาแหล่ง
เหมืองแร่ดีบุกทดแทน โดยวางโครงการทำเหมืองถ่าน ใช้หัวฉีดน้ำที่บริเวณเหนือน้ำตกผาแดง
จนกระทั่ง พ.ศ. 2506 ปริมาณแร่ดีบุกจากเหมืองสุบบนเขากระโจมเริ่มลดน้อยลง จึงต้องออกสำรวจ
หาแหล่งแร่ดีบุกเพิ่มเติม ในที่สุดพบแหล่งแร่ใหม่ จึงขอเข้าสัมปทานการทำเหมืองต่อบงคการ
เหมืองแร่ กรมทรัพยากรธรณี ในปี พ.ศ. 2517 ราคาดีบุกโลกขยับตัวสูงขึ้น กิจการเหมืองแร่กลับมา
ฟื้นตัวขึ้นใหม่อีกครั้ง กล่าวได้ว่ายุคทองของชาวเหมืองแร่คือ พ.ศ. 2522-2528

นับเป็นเวลากว่า 78 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2456-2534 ที่รัฐบาลให้สัมปทานเหมืองแร่ดีบุก
ในอำเภอสวนผึ้ง

12. ทรธา เศรษฐเมธิกุล. (2548). เรือ...จากวันวานสู่วันนี้. *กินรี*, 22(6), 50-52.

คนไทยในอดีตสร้างบ้านเรือนใกล้แหล่งน้ำ เพื่อการเพาะปลูกและการค้าขาย มีเรือ
เป็นพาหนะที่สำคัญในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต เรือในสมัยก่อนจะทำจากไม้ซุงทั้งคัน
ขุดหรือถากเป็นเรือ เรียกเรือขุด นิยมใช้ไม้ตะเคียน เนื่องจากเป็นไม้เนื้อแข็ง และลอยน้ำได้ดี

ต่อมา เรือเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และการใช้ประโยชน์ จึงมีเรือเกิดขึ้นอีกหลายชนิด
ทั้งเรือใบ เรือมาด และเรือต่อ จนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาการค้าขายกับต่างประเทศเจริญรุ่งเรือง
อย่างมากมีการใช้เรือเดินสมุทรขนาดใหญ่ เช่น เรือสำเภา เรือกำปั่น เพื่อรองรับการขนส่งสินค้า
จำนวนมากจากประเทศใกล้เคียงและประเทศห่างไกล

นอกจากเรือเดินสมุทรแล้ว บ้านเรือยังเป็นเรืออีกชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อการสัญจรและ
พักผ่อน มีลักษณะคล้ายเรือมาด แต่ช่วงกลางของเรือจะมีหลังคาสานทรงโค้งเพื่อกันลมกันฝน

ต่อมา สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ถือเป็นยุคทองของการเดินทางด้วยเรือ มีการขุดคลองเพิ่มขึ้นจำนวนมากเพื่อการเพาะปลูก การลำเลียงสินค้า และการคมนาคม

หลังปี พ.ศ. 2500 การคมนาคมมีการเปลี่ยนแปลง เกิดเส้นทางรถยนต์หลายสายในกรุงเทพฯ การเดินทางมีความสะดวกขึ้น แต่ชาวบ้านที่อยู่ริมน้ำหลายชุมชนยังใช้เรือเป็นหลัก โดยเฉพาะเรือหางยาว รวมทั้งเรือโดยสารบริการรับส่ง เช่น เรือควนเจ้าพระยา

ปัจจุบัน บทบาทของเรือเปลี่ยนไปแปลงจากเดิม เรือกลายเป็นทางเลือกสำหรับการสัญจรชั่วคราว หรือเพื่อพักผ่อน และท่องเที่ยว แม้ว่าเรือจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่สิ่งที่ยังคงอยู่เช่นเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง คือ เรือเป็นผู้เชื่อมโยงสายน้ำกับชีวิตของคนไทยเข้าหากัน

13. อเนก นาวิกมูล. (2546). เรือคนไทย ชีวิตไทยที่บ้านรางจระเข้ อำเภอเสนา. *สารคดี*, 19(226), 18-19.

บ้านรางจระเข้ อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา เป็นกลุ่มบ้านเรือนไทยปลูกอย่างสวยงาม สร้างเรียงรายไปตลอดสองฟากคลอง มีระยะทางประมาณ 2-3 กิโลเมตร สภาพแวดล้อมโดยรอบเต็มไปด้วยเม็กไม้พืชน้ำ นาข้าวที่เขียวชอุ่ม นก ปลา นานาชนิด และอากาศบริสุทธิ์ การเดินทางของชาวบ้านที่นี่โดยทั่วไปใช้เรืออีแปะหรือเรืออีปาย

ชื่อตำบลรางจระเข้ จำเริญไชย ชาวรางจระเข้ เล่าว่า แต่เดิมบริเวณบ้านหมอนอกเขื่อง วัดรางจระเข้ มีลำรางสายหนึ่ง จระเข้ชอบเข้าไปออกไข่และเคยกัดชวานาที่บังเอิญหนีไม่ทัน ลำรางและจระเข้เนื้อจึงเป็นที่มาของชื่อตำบลนี้ ปัจจุบันบ้านรางจระเข้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สามารถพักผ่อนได้ ตอนเช้ามีพระพายเรือบิณฑบาตถึงบ้านไคบ้าน ยามบ่ายถึงเย็นนั่งเรือเล่นชมความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่นี่ และท่องเที่ยวตามจุดต่าง ๆ เช่น วัดมัจฉา วัดรางจระเข้ ซึ่งมีหลวงพ่อโตอายุร้อยปี และแมวตาเพชร (สัตว์ศักดิ์)

14. อัมพร สโมสร. (2545). กรุงเทพมหานคร 220 ปี แห่งการสถาปนา. *กินรี*, 19(5), 78-84.

กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงของราชอาณาจักรไทย เป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งประเทศ เป็นเมืองที่เต็มไปด้วยผู้คนจากทุกสารทิศ เมืองที่เคยแผ่ในทางราบกลายเป็นกลุ่มอาคารสูงขึ้นแทนที่ แม้หลายอย่างของกรุงเทพมหานครจะมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาไปตามยุคสมัย แต่การรักษาไว้ซึ่งคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร ก็ไม่เคยถูกมองข้ามไป เช่น การเฉลิมฉลองกรุงเทพมหานคร ครบ 200 ปี ในปีพุทธศักราช 2525 มีการฟื้นฟูและบูรณะสถานที่สำคัญหลายแห่ง เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ศาลหลักเมือง รวมถึงมีการจัดกระบวนการพหุยุทธศาสตร์ทางชลมารค และการจัดงานเฉลิมฉลองของประเทศได้มีการจัดอย่าง

ต่อเนื่อง ในปีพุทธศักราช 2545 มีการจัดกิจกรรมเพื่อเฉลิมฉลองในโอกาสที่กรุงเทพมหานคร
ครบรอบการสถาปนาเป็นราชธานีครบ 220 ปี

สังคม เศรษฐกิจ การเมือง จำนวน 46 บทความ ดังนี้

1. กองบรรณาธิการ. (2545). ๕ ทรงเป็นคุณครูของแผ่นดิน. *กวีรี*, 19(12), 34-35.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักดีว่าการศึกษาคือหนึ่งในปัจจัยพื้นฐาน
ที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศในทุก ๆ ด้านพระองค์ทรงเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาท
ความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม พระองค์ทรงถ่ายทอดแนวคิดและทฤษฎีผ่าน โครงการ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทรงให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีการเกษตรซึ่งเป็นรากฐานชีวิต
ของสังคมไทยเสมอมา

โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรดา เปรียบได้กับมหาวิทยาลัยหรือศูนย์กลางการ
ศึกษาวิจัย และเปิดโอกาสให้เยี่ยมชมเพื่อศึกษาหาความรู้ อีกทั้งสามารถนำไปเป็นต้นแบบ ในการ
ประกอบอาชีพได้ นอกจากนี้โครงการส่วนพระองค์ฯ แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรง
ให้ทุนสนับสนุนการศึกษามากมาย อาทิ กองทุนนวกฤษ์ โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียนมูลนิธิ
ราชประชานุเคราะห์ โครงการพระดาบส รวมถึงมูลนิธิอานันทมหิดล โดยมีพระราชประสงค์
เพื่อพัฒนาคนทุกระดับชั้นให้เป็นคนที่มีคุณภาพ

นอกจากนั้นทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินการจัดทำสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน
เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลความรู้สำหรับเด็ก เยาวชน ตลอดจนผู้ใหญ่ สามารถหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
รวมทั้งพระราชดำริในการก่อตั้งมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อส่งสัญญาณรายการ
การศึกษาไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศ

ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่รักและห่วงใยในความ
เป็นอยู่ของราษฎร ๕ ก็ทรงเป็นครูผู้ยิ่งใหญ่ของคนไทยทั้งแผ่นดิน

2. กองบรรณาธิการ. (2548). โปรดเกล้าฯ สถาปนา 2 พระองค์เจ้าและจัดพระราชพิธี
สมโภชเดือนขึ้นพระอู่พระโอรส. *กวีรี*, 22(7), 44-45.

พระราชพิธีสมโภชเดือนและขึ้นพระอู่ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าทีปังกรรัศมีโชติ
จัดขึ้นในวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2548 ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม เวลา 14 นาฬิกา 30 นาที พระสงฆ์
เจริญพระพุทธมนต์และทำน้ำพระพุทธมนต์ จากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงหลั่งน้ำ
พระพุทธมนต์ลงในขันพระสาคร เวลาประธมพระฤกษ์ 15 นาฬิกา 9 นาทีถึงเวลา 15 นาฬิกา
39 นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหลั่งน้ำพระมหาสังข์ น้ำเทพมนตร์ ทรงจรดพระกรไกร
ขริบพระเกศา ทรงเจิม ทรงผูกค้ายพระขวัญ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงผูก

ผู้คัดท้ายพระขวัญ ลำดับต่อมา หัวหน้าพราหมณ์ยกพระอุษีขึ้นแขวนที่สะดึง แขนงภาพแม่ชื่อ
ประจำวันศุกร์ วางเครื่องมงคลราชพิธีลงในพระอุ หลังน้ำสังข์เจิมสะดึง และพระอุ จากนั้น
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวางเครื่องราชภัณฑ์ตามประเพณีลงในพระอุ หัวหน้าพราหมณ์
ถวายน้ำเทพมนตร์ที่พระหัตถ์พระเจ้าหลานเธอ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้เชิญพระเจ้าหลานเธอลงบรรทมในพระอุ พระครูพราหมณ์ไกวพระอุและถวาย
เห่กล่อม โห่หลวงกลั่นฆ้องชัย พราหมณ์เป่าสังข์ พนักงานภูษามาลาแกว่งบัมแทะวู้ พนักงาน
ประโคมสังข์ แตรดุริยางค์ จากนั้นพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาท ข้าราชการ
รับแว่นเวียนเทียนสมโภช 3 รอบ เสร็จพิธี

พระราชพิธีสมโภชเดือนขึ้นพระอุ เป็นพระราชประเพณีที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมา
แต่โบราณ เมื่อพระราชโอรส พระราชธิดา หรือพระเจ้าหลานเธอ มีพระประสูติกาล เช่นในสมัย
รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดพิธีสมโภชเป็นเวลา 3 วัน ประกอบด้วย การเวียนเทียน
พระราชน้ำสังข์ ผู้คัดท้ายพระขวัญเป็นพิธี เมื่อครบ 4 เดือน มีพระราชพิธีสมโภชเดือนและขึ้นพระอุ
ส่วนพระเจ้าลูกยาเธอหรือพระเจ้าลูกเธอ โปรดเกล้าฯ ให้จัดทำเป็นการภายใน และเมื่อครบเดือน
จะมีพระราชพิธีสมโภชเดือนและขึ้นพระอุโดยจัดเป็นพระราชพิธีใหญ่ และสำคัญ

สถานที่จัดพิธี มิได้มีการกำหนดแน่นอน ส่วนใหญ่จะจัดที่พระที่นั่งหรือ พระตำหนัก
ที่ประทับของพระราชกุมาร หรือพระราชกุมารี

ในอดีตพระราชพิธีสมโภชเดือนและขึ้นพระอุจะจัดขึ้น 2 วัน วันแรกพระสงฆ์เจริญ
พระพุทธมนต์ ทำน้ำพระพุทธมนต์ เพื่อสรงในวันพระฤกษ์ขึ้นพระอุ วันที่สอง เป็นวันเจริญ
พระเกศาตบสรง ขึ้นพระอุตามฤกษ์ที่โหรหลวงกำหนดต่อมา มีการปรับเปลี่ยนพระราชพิธี
ให้กระชับขึ้นเหลือเพียงวันเดียว แต่ยังคงพระราชพิธีที่สำคัญไว้เช่นเดิม

3. กองบรรณาธิการ. (2549). พระมหากษัตริย์ยอดกตัญญู. กิรินทร์, 23(10), 54-55.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นยอดกษัตริย์แห่งกษัตริย์ทั้งปวง
และเป็นกษัตริย์ยอดกตัญญู ภายในบทความกล่าวถึงความหวังของแม่ที่มีต่อลูก 3 ประการ ซึ่ง
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติได้อย่างครบถ้วน ได้แก่

ความหวังที่ 1 ยามแก่เฒ่าหวังเจ้าเฝ้ารับใช้ เป็นภาพที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเสด็จพระราชดำเนินไปในที่ต่าง ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงประคอง
ดำเนินไปตลอดทาง ผู้คนที่พบเห็นต่างซึมซับไว้ด้วยความประทับใจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จะเสด็จฯไปวังสระปทุมตอนเย็นเสมอเพื่อทรงร่วมโต๊ะเสวยกับพระราชมารดา และมีพระราช
ปฏิสันถารกับพระราชมารดาทำให้พระราชมารดาอิมเอมพระทัย

ความหวังที่ 2 ยามป่วยไข้ หวังเจ้าเฝ้ารักษา ขณะที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ทรงประชวรอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงเสด็จฯ ไปเยี่ยม พระราชมารดาวันละหลายชั่วโมง วันหนึ่งทรงแย่งพยาบาลเข็นรถพระราชมารดาและมีรับสั่งว่า “แม่ของเราทำไมต้องให้คนอื่นเข็น เราเข็นเองได้”

ความหวังที่ 3 เมื่อถึงยามต้องตายวายชีวาหวังลูกช่วยปิดตาเมื่อสิ้นใจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเฝ้าฯ สมเด็จพระศรีฯ ตลอดถึงตี 4 ตี 5 ขณะประชวร ทรงจับพระหัตถ์ ทรงสวมกอด ทรงปรนนิบัติพระราชมารดาจนกระทั่งสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงเข้าคุกพระชานู ทรงกราบลงบนพระอุระ ชบพระพักตร์หนึ่ง ณ พระหทัยของพระราชมารดา อยู่ยาวนานแล้วค่อยยกพระพักตร์ขึ้นน้ำพระเนตรไหลนอง เป็นภาพที่ประทับใจกับคนที่ได้พบเห็น เป็นสุดยอดของลูกกตัญญูหาที่เปรียบมิได้

4. กัจจกร เลียงสังฆธรรม. (2547). กรณีริบหนังสือกฎหมายรัชกาลที่ 3. *ศิลปวัฒนธรรม*, 26(2), 100-112.

กรณีริบหนังสือกฎหมายเกิดขึ้นปลายรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยนายโหมค อมาตยกุล ได้นำกฎหมายที่เขาว่าจ้างโรงอาร์ักษ์คัดลอกเป็นเงิน 100 บาท ครั้งที่เป็นความเรื่องมรดก คุณน้าพระกลิ้งไปให้โรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ตีพิมพ์ ด้วยความคิดว่าต้องการให้คนทั่วไปได้รับรู้เรื่องกฎหมาย เพราะคนที่เป็ความแต่ไม่รู้เรื่องกฎหมายจะได้รับความลำบากมาก และถ้าพิมพ์จำหน่าย ก็จะได้ทุนค่าว่าจ้างคัดลอกคืน อีกทั้งในสมัยนั้นกฎหมายมิใช่เฉพาะหมู่เจ้านายและขุนนาง ไม่มีการพิมพ์เป็นหนังสือ

เมื่อรัชกาลที่ 3 ทราบความที่นายโหมคให้หมอบรัดเลย์ตีพิมพ์กฎหมาย ทรงกริ้ว ดำรัสว่า การนำกฎหมายบ้านเมืองไปพิมพ์โฆษณาจะทำให้หนังสือกฎหมายตกอยู่ในมือคนทั่วไปไม่เลือกหน้า เปิดโอกาสให้พวกหมอลำความนำไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับคดโกง ทำความยุ่งยากต่อบ้านเมือง จึงให้ริบหนังสือกฎหมายของนายโหมคทั้งหมด ทั้งต้นฉบับเขียนและฉบับพิมพ์แล้วนำไปบรรจุเจดีย์ที่วัดสระเกษ ซึ่งยังสร้างไม่เสร็จในขณะนั้น

ต่อมาปี พ.ศ. 2394 รัชกาลที่ 4 ขึ้นครองราชย์ พระองค์มีรับสั่งเรื่องนายโหมค พิมพ์หนังสือกฎหมายว่า เป็นคุณต่อแผ่นดินให้คืนหนังสือที่ริบไว้แก่นายโหมค เพื่อจะได้นำไปขาย บางส่วนพระองค์จะทรงซื้อไว้บ้างเพื่อแจกแก่โรงศาล และในเวลาต่อมาพระองค์ท่านพระราชทานอนุญาตให้พิมพ์หนังสือกฎหมายออกจำหน่ายได้โดยมิต้องขออนุญาตแต่อย่างใด นอกจากนั้น พระองค์ท่านยังอนุญาตให้ออกหนังสือราชกิจจานุเบกษา เพื่อเป็นประกาศราชการและกฎหมายต่าง ๆ แก่ข้าราชการและราษฎร ในสมัยรัชกาลที่ 4 นี้ นายโหมคได้รับตำแหน่งสูงขึ้น จนเป็นพระยาสาปนกิจโกศลเจ้ากรมโรงกระษาปณ์ ด้วยเป็นผู้มีชื่อเสียงว่าชำนาญทางช่างกลและกระบวนธาตุมาแต่ครั้งรัชกาลที่ 3

5. ไกรฤกษ์ นานา. (2545). ตะตึงพบภาพ King Chulalongkorn ทรงมหาสมาคมท่ามกลางผู้นำมหาอำนาจจากทั่วโลก. *ศิลปวัฒนธรรม*, 23(12), 62-67.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นประมุขแห่งพระราชอาณาจักรเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชีย พระองค์ทรงเป็นสัญลักษณ์แห่งความเด็ดเดี่ยวมุ่งมั่นของชาวเอเชียทั้งทวีป ทรงเป็นยุวกษัตริย์ที่ก้าวหน้า มีพระปรีชาญาณไกล โดยยึดหลักที่จะปฏิรูประชาชาติแผ่นดินให้ทันสมัยทัดเทียมอารยประเทศ หลังจากครองราชย์ได้ 2 ปี ได้เสด็จประพาสสิงคโปร์ ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ เป็นการออกนอกราชอาณาจักรครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของกษัตริย์สยาม เมื่อ พ.ศ. 2413 ขณะมีพระชนมายุ 17 พรรษา ตลอดรัชสมัยอันยาวนานถึง 42 ปีของพระองค์ ได้ทรงพบและมีพระราชปฏิสันถารกับผู้นำของมหาอำนาจในยุโรปมากมายหลายพระองค์ โดยเฉพาะเสด็จยุโรปถึง 2 ครั้ง และเป็นที่สนิทมกษัตริย์กับผู้นำชาติต่าง ๆ เป็นอย่างดี ได้ปรากฏสิ่งตีพิมพ์โบราณ 3 ชิ้นที่นำภาพประมุขของชาติมาพร้อมกันบนเวทีโลก คือ

ภาพที่ 1 จักรพรรดิและประธานาธิบดีของโลก (ค.ศ.) เป็นภาพสีพิมพ์หินจากญี่ปุ่น ขนาดจริงเท่าโปสการ์ด เป็นการรวมสุดยอดผู้นำของประเทศชั้นนำทั่วโลกมาจัดอันดับได้อย่างสง่างาม ภาพประวัติศาสตร์นี้นับเป็นครั้งแรกที่ประมุขของชาติชั้นนำจากทั่วโลกรวม 33 ประเทศมารวมตัวกันแห่งความเป็นมิตรพร้อมกันถ่ายภาพหมู่ไว้เป็นที่ระลึก King Chulalongkorn (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ทรงเกรียงราชอิสริยาภรณ์มหาจักรีบรมราชวงศ์ ประทับยืนที่ 2 จากขวาเคียงข้าง Monsieur Fallieres ประธานาธิบดีฝรั่งเศส เมื่อเสด็จประพาสฝรั่งเศสปี ค.ศ. 1907

ภาพที่ 2 ประมุขใหญ่ของประเทศทั้งหลาย เป็นภาพสีพิมพ์หินจากฝรั่งเศสโดยสำนักพิมพ์ Le Petit Journal เป็นภาพโปสเตอร์ขนาดใหญ่พิมพ์เป็นที่ระลึกแจกผู้อ่านในโอกาสเปลี่ยนศักราชและเปลี่ยนศตวรรษใหม่ในยุโรป ซึ่งถือว่าเป็นการเปลี่ยนสมัยครั้งสำคัญของโลก จากยุคโบราณสู่ยุคแห่งความเจริญก้าวหน้า มีประเทศทั่วโลก 25 ชาติ ที่ได้รับการกล่าวถึงจากเอเชียมีเพียง 3 ชาติ คือ อิหร่าน สยาม และญี่ปุ่น

ภาพที่ 3 พันมิตรผู้สนิทสนม 1895-1897 ในสมุดภาพ Album revue alliance สีพิมพ์ในฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1897 เป็นอัลบั้มแปลกตาที่สุดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคจักรวรรดินิยมและมหาอำนาจใหญ่ค้นพบพันธมิตรที่น่าคบค้าสมาคมด้วย คนไทยทุกคนที่ได้ชมภาพนี้จะภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่ไทยได้ยอมรับว่ามีรัสเซียเป็นพันธมิตรผู้สนิทสนม หลังจากภาพที่ 1 (ค.ศ.1910) ได้ถูกสร้างขึ้นมาเป็นที่ระลึกได้ไม่นาน King Chulalongkorn เสด็จสวรรคตในปีเดียวกัน

6. ไกรฤกษ์ นานา. (2546). จากเรื่องตลกการ์ตูน ร.5 เสด็จประพาสยุโรป ถึงเรื่องไม่ตลก งานพระบรมศพ ร.5 ผิดองค์ ประวัติศาสตร์นอกพงศาวดารหาอ่านที่ไหน ไม่ได้แล้วการ์ตูนภาพล้อ ร.5 เสด็จประพาสยุโรป. *ศิลปวัฒนธรรม*, 24(11), 61-77.

การ์ตูนเป็นภาพวาดลายเส้นพร้อมรายละเอียดเชิงตลกล้อเลียน การ์ตูนในเมืองไทยที่เก่าที่สุดมีบันทึกครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ทรงกล่าวถึงภาพจิตรกรรมที่ระเบียงวัดพระแก้วว่าช่างเขียนได้แทรกรูปล้อเลียนขุนนางต่างๆ ในสมัยรัชกาลที่ 5 คนไทยเริ่มวาดการ์ตูนด้วยภาพจำขันธ์โดยใช้แกะไม้ง่าย ๆ ทำพิมพ์คล้ายวิธีของฝรั่ง ในสมัยรัชกาลที่ 6 มีการวาดภาพการ์ตูนล้อเจ้านายไทย บางครั้งพระองค์ทรงวาดด้วยพระองค์เอง สำหรับการ์ตูนในสมัยนี้ยังไม่ี

การ์ตูนที่เปรียบเป็นรูปพระเจ้าแผ่นดินไทยมีปรากฏครั้งแรกในทวีปยุโรป ภาพแรกๆ ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 4 มีการวาดอยู่ในหนังสือของพวกนักผจญภัยชาวฝรั่งเศส หนังสือชื่อ “เที่ยวรอบโลก” ของมูโอ มีพระรูปของสมเด็จพระเจ้าฟ้าชายจุฬาลงกรณ์ ขณะมีพระชนมายุ 8 พรรษา นับเป็น “การ์ตูนภาพแรก ของรัชกาลที่ 5”

ปี พ.ศ. 2440 รัชกาลที่ 5 เสด็จถึงทวีปยุโรปครั้งแรก มีการวาดการ์ตูนขึ้นมาสอดแทรกภาพข่าวการเสด็จประพาส พระราชกรณียกิจ ถูกนำมาประดิษฐ์คัดแปลงเป็นการ์ตูน เลียนแบบภาพตลก ภาพร่างอย่างหวัด (สเก็ตซ์) ภาพเงาคำ (สติ๊กเกอร์) และภาพล้อเลียนบุคคล (การ์ตูน) การ์ตูนลายเส้นเป็นภาพวาดล้อการเมืองที่เปรียบเปรยถึงพระองค์โดยตรง เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ “นอกพงศาวดาร” ที่แปลกประหลาดที่สุดประเภทหนึ่ง การ์ตูนที่ดูเหมือนไร้คุณค่าอันเป็นสัญลักษณ์ประเภทเดียวที่ยืนยันการประกอบพระราชกรณียกิจ และความคิดเห็นทางการเมืองบางอย่าง ในขณะที่ก็ล่องถ่ายรูปใช้ไม่ได้

การ์ตูนในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงเป็นการเล่าเรื่องด้วยภาพและความเคลื่อนไหวที่มีชีวิตของการเสด็จพระราชดำเนิน เป็นเสี้ยวหนึ่งของหมายกำหนดการที่รัดกุมและยากต่อการยืดหยุ่น เป็นมุมมองที่อิสระทางความคิด เพื่อลงประกอบในข่าวสารการเสด็จประพาสยุโรปที่ปกติจะเคร่งครัดและเต็มไปด้วยพิธีรีตองให้ผู้อ่านคลายและอ่อนโยนลง นักวาดการ์ตูนจะคอยติดตามขบวนเสด็จไปในที่ต่าง ๆ อย่างเงิบ ๆ และไม่แสดงตัวจะอยู่ขึ้นไปกับนักข่าว การ์ตูนเสด็จประพาสยุโรปในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการประดิษฐ์คิดวาดขึ้นมากที่สุดในปี พ.ศ. 2440 หลังจากนั้นไม่ปรากฏอีกเลยหายไปโดยไร้ร่องรอย จนสาบสูญไปเกือบหมดรวมเวลาได้ 100 ปี นับถึงวันนี้ “รูปที่ไม่ตลก งานพระบรมศพ King Chulalongkorn ที่ไม่ใช่พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” การลงภาพผิดเป็นเรื่องที่ไม่น่าเกิดขึ้น เป็นเรื่องเหลือเชื่อแต่ภาพที่ปรากฏเป็นภาพที่ขาดการกลั่นกรองอย่างรอบคอบ

ซึ่งไม่น่าจะเกิดกับประเทศที่มีการพัฒนาแล้วทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และมีระบบการพิมพ์ที่ก้าวหน้ายุคที่สุด เป็นชาติที่คิดวิธีการถ่ายรูปและการพิมพ์รูปทุกประเภทก่อนชาติอื่นใดในโลก ประเทศนั้นคือ “ประเทศฝรั่งเศส” มิใช่ลงภาพพระบรมรูปของพระเจ้าแผ่นดินผิดพระองค์เท่านั้น ลงภาพผิดงาน ลงชื่อประเทศผิด และลงภาพรัชทายาทผู้สืบทอดราชบัลลังก์ผิดองค์ และมีข้อมูลอันคลาดเคลื่อนของภรรยาหม้าย 600 นางของ King Chulalongkorn ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริง โดยบรรยายไว้ผิดพลาดปราศจากการตรวจสอบ มีหลักฐานยืนยันอยู่หน้าหนังสือพิมพ์รายวันที่มีชื่อเสียงที่สุดของประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมนี และสเปน เหมือนพร้อมใจกันลงผิด โดยปราศจากการทักท้วง

7. จูฬิศพงษ์ จุฬารัตน์. (2548). กุหลาบเปอร์เซียในราชอุทยานกรุงสยาม: รุปรอยวัฒนธรรมอินโด-อิหร่าน ในศิลปกรรมไทยสมัยอยุธยา. *ศิลปวัฒนธรรม*, 26(11), 78-99.

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมมีการติดต่อทางการค้าระหว่างอยุธยากับอาณาจักรกอลกอนดาของอิหร่าน (เปอร์เซีย) สินค้าที่อยุธยานำไปขายได้แก่ ของป่า ไม้หอม และช้าง ส่วนสินค้าที่ซื้อกลับมาได้แก่ ผ้า แพรพรรณ ของใช้ฟุ่มเฟือยจากโลกมุสลิมและอินเดียรวมทั้งเพชรและอัญมณี

อยุธยานอกจากจะมีความสำคัญต่อโลกการค้าของมุสลิมอิหร่านและอินเดียแล้ว อยุธยายังเป็นเมืองท่าส่งผ่านสินค้าจากจีนและญี่ปุ่น ไปยังอินเดียและอิหร่าน อาทิตองแดงจากญี่ปุ่น เครื่องลายครามจากจีนที่ส่งไปขายตามเมืองท่าในอินเดีย ในทางกลับกันอยุธยาก็เป็นตลาดรวมของฝักหลากหลายชนิดที่ส่งไปขายยังจีนและญี่ปุ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างอิหร่าน อินเดีย และอยุธยา น่าจะเกิดจากการค้าในเบื้องต้น ต่อมาจึงมีการขยายไปสู่การเผยแพร่ด้านสังคมศาสนา และวัฒนธรรม โดยอาศัยเครือข่ายของพ่อค้าและชุมชนมุสลิมซึ่งอยู่ในอิหร่านและอินเดียเป็นผู้เชื่อมโยงการค้า เนื่องจากอยุธยาเป็นดินแดนที่เปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติ ต่างศาสนา เข้ามาประกอบการค้าและตั้งถิ่นฐาน อีกทั้งราชสำนักสยามเปิดกว้างต่อการเผยแพร่ศาสนาและการรับวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมกับชาติต่างๆ รวมทั้งโลกมุสลิมกับวัฒนธรรมของอยุธยา ทำให้ชาวสยามรับรู้วัฒนธรรมแบบใหม่ และมีการปรับมาใช้กับวิถีชีวิต รวมทั้งงานศิลปะหลายแขนง เช่น สถาปัตยกรรม มีการปรับเอาเทคนิควิธี และองค์ประกอบทางศิลปะวัฒนธรรมของมุสลิมอินโด-อิหร่าน มาใช้สร้างสรรค์สถาปัตยกรรมอยุธยา เช่น การทำซุ้ม โถง การเจาะช่องประตูหน้าต่างและช่องแสงรวมถึงการจัดระบบน้ำในภูมิสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยา

จิตรกรรมไทยสมัยอยุธยา มีลักษณะร่วมบางอย่างคล้ายกับศิลปะอินโด-อิหร่าน เช่น นิยมเขียนภาพบุคคลในลักษณะที่เกินจริง วิธีเขียนภาพจะใช้การลงสีและพู่กันตัดเส้นขอบและ

วิธีเขียนภาพนิยมใช้ขอบเส้นภูเขาหรือแนวต้นไม้ เป็นตัวแบ่งเหตุการณ์

หัตถกรรม ลวดลายที่ปรากฏบนพื้นพรหมหรือผ้าแพรพรรณมีการพัฒนาไปสู่ลวดลายแบบไทย เช่น ลายดอกไม้วัง หรือลายพุ่มข้าวบิณฑ์ เป็นลายที่พบอยู่ในผืนผ้าของอินเดียที่ส่งไปขายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การผสมผสานงานศิลปะแขนงต่าง ๆ ข้างต้น แสดงถึงบทบาทของวัฒนธรรมจากดินแดนแห่งกุหลาบงามที่เข้ามาสู่สยามในสมัยอยุธยา

8. คินี, กาลิเลโอ. (2545). ความทรงจำแห่งสยาม. *เมืองโบราณ*, 28(3), หน้า 10-21.

บทความเรื่องนี้แปลจากบันทึกการเดินทางมาประเทศไทยของกาลิเลโอ คินี ในปี ค.ศ. 1911 คินี เดินทางโดยเรือเคอร์ฟิงเกอร์ (Derfingier) จากประเทศอิตาลีมาประเทศไทย เพื่อตกแต่งพระที่นั่งอนันตสมาคม การเดินทางครั้งนี้ผ่านหมู่เกาะ ชองแคบ เทือกเขา เมืองต่าง ๆ และต่อเรือเดลี (Delhi) ที่สิงคโปร์ เพื่อเดินทางมาสยาม คินีประทับใจกับแม่น้ำสายใหญ่และต้นตาดึงกับวิถีชีวิตริมฝั่งแม่น้ำ รวมทั้งการเดินทางน้ำ สภาพอากาศเป็นแบบร้อนชื้น ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มเต็มไปด้วยพืชพรรณธัญญาหาร ผู้คนมีสุขภาพดี โครงร่างสมส่วน ผู้หญิงจะมีรูปร่างเล็กกว่าผู้ชาย ชาวสยามจะอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ การกินอยู่เรียบง่าย นิยมเลี้ยงหมา และมวนยาเส้น ชาวสยามรักครอบครัว มีน้ำใจ รักศิลปะและมีพรสวรรค์ในการร้องเพลง ให้ความเคารพพระสงฆ์มาก ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ไม่นิยมการฆ่าสัตว์

คินี กล่าวถึง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า พระองค์ทรงเป็นนักสะสมงานศิลปะสยามโบราณ อีกทั้งทรงโปรดให้สร้างวัดขึ้นใหม่ และมีการทำนุบำรุงศิลปะสยามทรงให้ความสำคัญต่อศิลปินและช่างฝีมือของประเทศ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมอบความไว้วางพระราชหฤทัย ให้คาร์โล อัลเลกรีและคณะ รับผิดชอบงานสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม และมีพระราชประสงค์ให้คินีมาตกแต่งพระที่นั่งฯ คินีน้อมรับงานอันทรงเกียรติด้วยความยินดียิ่ง เมื่อเดินทางถึงสยาม คินีได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คินีรับงานเขียนภาพต่าง ๆ ภายใต้อาณัติของกระทรวงโยธาธิการ ตลอดจนความพอพระราชหฤทัยขององค์พระมหากษัตริย์ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญในราชสำนัก เมื่องานตกแต่งสำเร็จ คินีส่งมอบงานและเดินทางกลับประเทศอิตาลีในเดือนกันยายน ค.ศ. 1914

9. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2545). ปรีดี พนมยงค์ และ 4 รัฐมนตรีอีสาน + 1 กับการเมืองไทย. *ศิลปวัฒนธรรม*, 23(3), 26-33

ประวัติศาสตร์การเมืองไทยปี พ.ศ. 2475 เป็นยุคที่ประชาธิปไตยเริ่มเบ่งบานขึ้น ภายหลังจากปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีระบบรัฐสภา สภานิติบัญญัติ มีการเลือกตั้งและ

มีพรรคการเมืองในปี พ.ศ. 2476 มีการเลือกตั้งครั้งแรก ต่อจากนั้น พ.ศ. 2490 เป็นช่วงเข้าสู่ยุคทมิฬ หรือเรียกว่าวิสามัญฆาตกรรมทางการเมือง กระทำต่อบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับการปกครอง

ส.ส.ที่มาจากการเลือกตั้งสมัยแรกได้แสดงบทบาทและความรับผิดชอบของตนอย่าง

มีประสิทธิภาพ ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร ได้แก่ 4 สส.รัฐมนตรีอีสาน คือ

1. นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ (2449-2492) เป็นสส.จังหวัดอุบลราชธานี สำเร็จการศึกษา ได้รับปริญญาธรรมศาสตรบัณฑิต มีความเชี่ยวชาญในการอภิปรายอย่างมีสาระ เป็นเสมือนหัวหน้าทีมเป็นพลพรรค “เสรีไทย” ถูกวิสามัญฆาตกรรมทางการเมือง โดยคณะรัฐประหาร เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2492

2. นายจำลอง ดาวเรือง (2453-2492) เป็นสส.จังหวัดมหาสารคาม สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาธรรมศาสตรบัณฑิต มีความสามารถในการประสานรอยร้าวในหมู่คณะ เป็นพลพรรค “เสรีไทย” ถูกวิสามัญฆาตกรรมทางการเมือง โดยคณะรัฐประหาร เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2492 พร้อมกับเพื่อน สส.รมต.

3. นายถวิล อุบล (2452-2492) เป็นสส.จังหวัดร้อยเอ็ด สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนกฎหมายจากกระทรวงยุติธรรม เป็นเหรียญของของกลุ่ม มีความชำนาญในการขีดเขียน ได้ตอบจดหมายและร่างนโยบาย เป็นพลพรรค “เสรีไทย” ถูกวิสามัญฆาตกรรมทางการเมือง โดยคณะรัฐประหาร เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2492 พร้อมกับเพื่อน สส.รมต.

4. นายเตียง ศิริขันธ์ (2452-2492) เป็น สส.จังหวัดสกลนคร สำเร็จการศึกษาโรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศน์ เคยเรียนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองแต่ไม่จบ เป็นเลขานุการของกลุ่มและเป็นผู้ประสานงาน เสรีไทยรหัสลับว่าพลูโต ได้รู้จักกับจิม ทอมป์สัน (สายลับอเมริกา) ในช่วงเสรีไทย และเป็นผู้นำภูมิภาค อุษาคเนย์ หรือสันนิบาตเอเชียอาคเนย์ เป็นผู้เดียวที่รอดจากการถูกวิสามัญฆาตกรรมทางการเมือง โดยคณะรัฐประหาร ต่อมาบทบาททางการเมืองลดลงและหายตัวไปอย่างลึกลับ ปรากฏภายหลังว่าถูกนำไปขังและฝังทิ้งที่ป่าจังหวัดกาญจนบุรี เมื่อธันวาคม 2495

5. ดร.ทองเปลว ชลภูมิ (2455-2492) เป็น สส.จังหวัดปราจีนบุรี สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนกฎหมายของกระทรวงยุติธรรม เป็นหนึ่งในบรรดาผู้ก่อการปฏิวัติ 2475 ใกล้ชิดกับ ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ ภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 หนีไปต่างประเทศ และลี้ภัยทางการเมืองที่ปิ้ง และถูกวิสามัญฆาตกรรมทางการเมือง โดยคณะรัฐประหาร เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2492 พร้อมกับเพื่อน สส.รมต.

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 บรรยากาศทางการเมืองแบ่งบานมีเสรีภาพทางการเมืองมีการตั้งพรรคการเมืองมากกว่า 10 พรรค โดยแบ่งขั้วทางการเมืองเป็น 3 กลุ่มคือ (1) กลุ่มอำนาจนิยมและลัทธิทหารนำโดยจอมพล ป.พิบูลสงคราม (2) กลุ่มอนุรักษนิยม มีผู้นำคือ นายควง อภัยวงศ์ มีองค์กร

เป็นพรรค และ (3) กลุ่มเสรีนิยมและสังคมนิยม (สหกรณ์) เป็นกลุ่มผสมรวมตัวกันสนับสนุน
 ๗พรรคๆ ปรีดี พนมยงค์ โดยมีหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์เป็นผู้นำ และอีก 1 กลุ่ม เป็นตัวแทนของ
 คนวงนอก เช่น อีสาน และมีพรรคสหชีพที่มีแนวทางที่เด่นชัด ๗พรรคๆ ปรีดี พนมยงค์ ถูกเกม
 การเมืองของฝ่ายอำนาจนิยม-อนุรักษนิยมใส่ร้ายป้ายสีในกรณีสวรรคตจนถูกรัฐประหาร 2490
 ทำให้ต้องลี้ภัยไปต่างประเทศ

จากการศึกษาข้อมูลนอกเหนือจากความสัมพันธ์ในการเมืองรัฐสภากับงานเสรีไทย
 กับ ๗พรรคๆ ปรีดี พนมยงค์ แล้วไม่มีหลักฐานเด่นชัดว่า 4 สส.กับรัฐมนตรีอีสาน + 1 นี้จะมีความ
 เกี่ยวพันกับกบฏวังหลังแต่ประการใด ดังนั้นการวิสามัญฆาตกรรมด้วยการยิงทิ้งจึงเป็นเกมการเมือง
 ที่ใช้คนนอกเป็นสัญญาณมรณะให้คนนอกต้องยอมสยบการเมืองกับอำนาจนิยม

10. คารารัตน์ เมตตาริกานนท์. (2549). การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม: ไทยกับ “ฝรั่ง”
 ในประวัติศาสตร์สังคมสยาม. *ศิลปวัฒนธรรม*, 27(5), 78-92.

การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมไทยกับฝรั่ง เรื่องนี้เน้นในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่ง
 กรุงรัตนโกสินทร์

สังคมไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เมื่อชาวต่างชาติเข้ามาค้าขายและมีการติดต่อสัมพันธ์
 ทางการค้า เกิดการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างไทยกับชาวตะวันตกที่เราเรียกว่า “ฝรั่ง” และ
 มีผลให้เกิดวัฒนธรรมใหม่เกี่ยวกับการแต่งงานในสังคมไทย คือ การเริ่มต้นของวัฒนธรรม
 “เอกสาร” การแต่งงาน ที่ต้องลงบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นหลักฐานว่าทั้งสองฝ่าย
 ได้แต่งงานกัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2478 ได้เรียกการจดทะเบียนการแต่งงานนั้นว่า “ใบสำคัญแสดง
 การจดทะเบียนสมรส” ซึ่งไม่เฉพาะชาวต่างชาติเท่านั้น หากยังใช้กับคนไทยอีกด้วย ซึ่งเป็นไปตาม
 บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีความว่า การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้
 จะสมบูรณ์ต่อเมื่อ ได้จดทะเบียนแล้ว

นอกจากการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวแล้ว ยังมีการแก้ไขกฎหมายที่เรียกว่าด้วย
 การสืบราชสันตติวงศ์ ในสมัยรัชกาลที่ 6 เข้ามาเกี่ยวข้องมีสาระสำคัญว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์
 ในส่วนของเจ้านายเชื้อพระบรมราชวงศ์ ถ้าแม้ว่าเป็นผู้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง (ซึ่งมีอยู่
 หลายข้อ) และข้อหนึ่งในนั้นก็คือ การมีพระชายาเป็นต่างด้าวที่ไม่ใช่ไทยแท้ กฎหมายให้ผู้นั้น
 ยกเว้นเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์

11. คารารัตน์ เมตตาริกานนท์. (2545). บทบาทและสถานภาพของผู้หญิงกับการเมือง
 ในประวัติศาสตร์สังคมไทย. *ศิลปวัฒนธรรม*, 23(7), 62-70.

สังคมไทยในอดีตสถานภาพสตรีไทยมิได้อยู่ในระดับเท่าเทียมกับบุรุษ จนกลายเป็น
 ความเชื่อและค่านิยมที่ย่ำแย่ให้เห็นว่าผู้หญิงมีสภาพและบทบาทด้อยกว่าผู้ชายตั้งแต่สมัยสุโขทัย

จนสมัยอยุธยาที่ไม่แตกต่างจากสุโขทัยมากนัก แต่มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมอย่างเห็นได้ชัดเจนคือ ชนชั้นปกครอง ไพร่ และทาส ลดหลั่นตามลำดับความสำคัญ ความไม่เท่าเทียมกันทางชนชั้นนี้เอง นำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ ในระบบสังคมและวัฒนธรรมพบว่าการแยกทางเพศและ แบ่งแยกงานยังคงเห็นได้อย่างชัดเจนในสมัยนี้ไม่ว่าจะเป็นสตรีชนชั้นสูงและสามัญชน บทบาท ส่วนใหญ่จำกัดวงอยู่แต่เพียงครอบครัว

ทางการเมืองของผู้หญิงพบว่าเริ่มในสมัยอยุธยาที่ผู้หญิงเข้าไปมีบทบาท ทางการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะผู้หญิงที่มาจากชนชั้นสูงที่มีโอกาสทั้งที่อยู่เบื้องหน้าและเบื้องหลัง ทางการเมืองในฐานะต่าง ๆ ได้แก่

ท้าวศรีสุธารจันทร เป็นสนมของสมเด็จพระไชยราชาธิราชเป็นสนมคนแรกที่ได้ดำรง ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทั้งนี้เพราะสมเด็จพระไชยราชาธิราชเสด็จสวรรคต และ เมื่อโอรส คือพระยอดฟ้ามีพระชนมายุเพียง 11 พรรษา

พระสุวณฺ์ เป็นสตรีที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนที่อยู่เบื้องหลังของการเสียดังกรุงศรีอยุธยา โดยเป็นสายลับหรือจารชนให้กับฝ่ายตรงข้ามกับอยุธยา

อ้าแดงแก่น มีบทบาททางการเมืองในฐานะที่เป็นผู้เผยแพร่วิทยาการทางการเมือง ในสมัยอยุธยา เป็นข้าไทพระไตรภูวนาภิตยวงศ์ ให้กินแห่งสมเด็จพระนารายณ์ เหมือนกับ พงศาวดารต้องการชี้ให้เห็นภาพลบบของผู้หญิงกับการเมือง

สตรีในสมัยอยุธยาได้มีโอกาสแสดงคุณลักษณะซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีที่สำคัญ คือ ปี พ.ศ. 2086 สมเด็จพระสุริโยทัย สละพระชนมชีพป้องกันพระเจ้าอยู่หัว (สมเด็จพระมหา จักรพรรดิ) ให้รอดพ้นจากข้าศึกทรงได้รับการยกย่องเป็นวีรสตรีในประวัติศาสตร์

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ผู้หญิงที่มีบทบาทในการสู้รบซึ่งเป็นที่รู้จักกันคือ ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร รวมทั้งท้าวสุนาริ ในสมัยรัชกาลที่ 2 ผู้หญิงมีบทบาทในสังคมเพิ่มมากขึ้น คือเข้าสู่ ตำแหน่ง “กำนันตลาด หรือ อากรตลาด” ทำหน้าที่เก็บอากร จนถึงสมัยรัชกาลที่ 3

ด้านกวีในสมัยรัตนโกสินทร์มีกวีสตรีที่มีชื่อเสียงได้แก่ คุณพุ่ม (บุษบา ท่าเรือจ้าง) และ คุณสุวรรณ ผู้เขียนละครเรื่องพระมเหศวร นอกจากนี่ยังมีการออกวารสาร “กุลสตรี” ในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 เพื่อเผยแพร่งานบ้านงานเรือนแก่สตรี

ความคลี่คลายในเรื่องสถานภาพสตรีมีมาโดยลำดับโดยเฉพาะหลังการเปลี่ยนแปลง การปกครอง พ.ศ. 2475 สิทธิของสตรีมีมากขึ้น ในรัฐธรรมนูญได้ประกาศสิทธิเสมอภาคของบุคคล ในกฎหมายทั้งชายและหญิง สังคมไทยเริ่มยอมรับและเปิดโอกาสให้ผู้หญิงกับการเมืองมากขึ้น จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง ผู้หญิงยังคงมีอัตราเพิ่มที่ช้ามาก โดยเฉพาะทางการเมือง

12. ทศนีย์ เอื้อวิทยา. (2549). ท่านผู้หญิงจริงใจดี ที่พระระ รongราชเลขานุการใน พระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ: ถ่ายทอดเรื่องราวเกิดไว้เหนือเกล้าชาวไทยกับพระราชภารกิจ ตลอด 56 ปี แห่งการเป็นพระราชินีของพระราชชาติทรงงานหนักที่สุดในโลก. *กวีนิพนธ์*, 23(8), 53-54.

ท่านผู้หญิงจริงใจดี ที่พระระ รongราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้ถ่ายทอดเรื่องราวอันมีค่าซึ่งสมควรจะเกิดไว้เหนือเกล้าชาวไทย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จทรงเยี่ยมราษฎร เรื่องที่พระองค์ทรงสนพระทัยเป็นพิเศษ คือเรื่องปากท้อง เพราะมีชาวไทยที่ประสบปัญหาเดือดร้อนจำนวนมาก บางครั้งแหล่งทำกินไม่เอื้ออำนวย ดินอาจจะไม่ดี ถ้าพระองค์ช่วยได้จะทรงช่วยทันที ท่านผู้หญิงจริงใจดี ที่พระระ ทรงเล่าว่าได้เรียนรู้หลายสิ่ง หลายอย่างจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในเรื่อง “ศิลปอาชีพ” ที่ตั้งขึ้นเพื่อให้ราษฎร มีรายได้เสริมรายได้หลักของตนเอง และเป็นการอนุรักษ์งานฝีมือและภูมิปัญญาของช่างไทยใน ทุกแขนง เพื่อให้ผลประโยชน์ตกอยู่กับประชาชนชาวไทย พระองค์ทรงทำทุกอย่างครบวงจร ทรงเรียนรู้อย่างลึกซึ้งในทุกเรื่องที่ทรงทำ ทรงตรวจงาน ดิชม แก้ไข ด้วยพระองค์เองทั้งสิ้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นผู้จุดประกายและดึงผ้าไหมไทยแท้ จากภูมิปัญญาชาวบ้านไทยขึ้นมาอยู่ระดับโลก

13. ชนศ อภรณ์สุวรรณ. (2547). แนวพระราชดำริ เรื่อง ทาสและเสรีภาพของ รัชกาลที่ 4. *ศิลปวัฒนธรรม*, 25(3), 89-94.

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวถึงเรื่อง “ทาส” ในประเทศสยามนั้น เป็นเรื่องที่เหนืออำนาจและสิทธิขาดของกษัตริย์ ในการยกเลิกหรือปล่อยให้ไปเองตามพระราช ประสงค์ เพราะทาสเป็นเรื่องของกฎหมายและเป็นขนบธรรมเนียมดั้งเดิมของสยาม แหม่มแอนนา เลียวโนเวนส์ เคยกล่าวกับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “ทาสจะเป็นมลทินที่ยิ่งใหญ่ ของสยาม” ทาสในสยามนั้นมีหลายประเภท คือ ทาสเชลย ทาสกบฏ (พวกที่คิดไม่จงรักภักดี ต่อกษัตริย์) ทาสในเรือนเบี้ย และทาสสินไถ่

แนวความคิด เรื่อง ทาสกับเสรีภาพ พระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ 4 ใช้คำภาษาอังกฤษ ว่า Liberty และ Freedom ในการแปลเลือกใช้คำว่าเสรีภาพ Freedom แปลว่า ให้เป็นอิสระแก่ตน หรือ ให้พึ่งตนเองเป็นใหญ่

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มธรรมเนียมใหม่ของการถือครองกรรมสิทธิ์ส่วนตัว การเข้าถือครองที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนตัวอย่างหนึ่ง และมีการ ประกาศใช้พระราชบัญญัติโฉนดที่ดินในปี พ.ศ. 2445 หลังจากมีกฎหมาย โฉนดที่ดินแล้วอีก 3 ปี ต่อมา มีการประกาศกฎหมายเลิกทาสทั่วพระราชอาณาจักร แนวความคิดใหม่ของเสรีภาพและสิทธิ นำไปสู่การได้แย่งและการเรียนรู้ในความรู้ใหม่ ฝ่ายราษฎรได้นำความคิดใหม่และสิทธิมนุษย

มาช่วยพัฒนาประเทศ

14. ชเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2548). เทียนวรรณปัญญาชนไพร่กระฎุมพีคนแรก แห่งกรุงรัตนโกสินทร์. *ศิลปวัฒนธรรม*, 26(9), 81-102.

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้เรียกเทียนวรรณว่าเป็น “ปัญญาชนไพร่กระฎุมพี” เพราะดูจากวิถีคิด แล้วไม่มีทางเป็นผู้คิดได้โดย เทียนวรรณ เกิดเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2385 ที่ตำบลสวนหลวง จังหวัดนนทบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 3 บิดาชื่อเรื่องสิงห์ มารดาชื่อโอดิต และกำพร้าบิดาเมื่ออายุ 13 ปี เริ่มต้นการศึกษาแบบธรรมเนียมเดิม คือฝากตัวกับเจ้านายในวัง เรียนหนังสือขอมและหนังสือไทย ที่วัดโพธิ์หลังจากนั้นบวชเณรอยู่กับพระสังฆราช (สา) ผู้เป็นลุงที่วัดราชประดิษฐ์จนกระทั่งอายุ ได้ 20 ปี จึงบวชเป็นพระที่วัดบวรนิเวศได้ 4 พรรษา และติดตามพระสังฆราช (สา) มาอยู่ที่วัดราชประดิษฐ์อีก 1 พรรษา และที่นี้ ได้เรียนภาษาอังกฤษแต่ไม่ทราบว่าเรียนกับใคร และมีความเข้าใจ อย่างดี เทียนวรรณมีความรู้อีกด้านหนึ่ง คือกฎหมาย เรียนรู้จากผู้มีความรู้กฎหมายและทำหน้าที่ ในศาล รวมทั้งได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองจนสามารถเอาชนะคดีความต่าง ๆ ได้

เทียนวรรณกลับเข้ากรุงเทพฯ และทำหน้าที่ใหม่คือการเป็นทนายเขียนคำร้องและฎีกา ให้ชาวบ้าน โดยตั้งสำนักงานที่สี่แยกคอกวัว ชื่อ “อรรถนานุส” และเขาต้อง โทษฐานหมิ่น ทรราชสีห์น้อย จนถูกจับเข้าคุกตีตรวนขังสี่ม้านาน 17 ปี และออกจากคุกเมื่ออายุ 57 ปี จึงเริ่ม ลงมือพิมพ์บทความต่าง ๆ และพยายามออกหนังสือจนปี 2450 คือ “ศิริพจนภาค” รายเดือน และ เสียชีวิตเมื่อ พ.ศ. 2458 ด้วยอายุ 73 ปี

ความคิดทางการเมืองของเทียนวรรณ สามารถรับรู้และเข้าใจในเรื่องการปกครอง อำนาจ และความยุติธรรมวางอยู่บนโลกทรรศน์พุทธปรัชญา เทียนวรรณได้วิเคราะห์เรื่องการปกครองว่า ไม่มีข้อสงสัยในเรื่องของอำนาจ กระบวนการพัฒนาสังคมและการเมือง เทียนวรรณ ให้ความสำคัญ ที่ระยะของการสร้างและพัฒนาระบบการปกครองว่าเป็นขั้นตอนสูงสุด งานเขียนของเทียนวรรณ เปรียบเสมือนเป็นงานเตรียมทางความคิดให้กับคนทั้งผู้นำและราษฎร

15. ชเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2546). เรียกร้องรัฐธรรมนูญครั้งแรกสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์เจ้า ปฤษฎาภังค์ กับ “คำกราบบังคมทูลความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงราชการแผ่นดิน ร.ศ. 103”. *ศิลปวัฒนธรรม*, 24(12), 74-83.

พระองค์เจ้าปฤษฎาภังค์ เป็นพระโอรสของกรมขุนราชสีหวิกรม (พระองค์เจ้าชุมสาย) และหม่อมน้อย ในรัชกาลที่ 3 ประสูติเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2394 ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในรัชกาล ที่ 5 จากนั้น ได้เสด็จไปศึกษาต่อต่างประเทศและสำเร็จการศึกษาจากคิงส์คอลเลจ มหาวิทยาลัย ลอนดอน ในแผนกวิทยาศาสตร์ประยุกต์และวิศวกรรม ทรงกลับมาเมืองไทย และเข้ารับราชการ

ตำแหน่งผู้ช่วยราชการพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ ต่อมาได้รับแต่งตั้งให้เป็นทูตไทยประจำประเทศต่าง ๆ ถึง 12 ประเทศ เมื่อพระองค์ทรงเป็นอัครราชทูตประจำกรุงปารีส เกิดเหตุการณ์อังกฤษยึดเมืองมณฑลทะเลย์ พระองค์ทรงแปลหนังสือพิมพ์ที่เขียนเรื่องเมืองพม่า ให้กระทรวงการต่างประเทศทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ทรงทราบ รัชกาลที่ 5 ได้มีพระราชหัตถเลขาตรงถึงพระองค์เจ้าปฤษฎางค์ ให้แสดงความเห็นต่อปัญหาเรื่องดังกล่าวให้เต็มปัญญาความคิด พระองค์เจ้าปฤษฎางค์นำพระราชหัตถเลขา ไปหาหรือพระเจ้าน้องยาเธอทั้ง 3 พระองค์ และข้าราชการผู้ใหญ่ จากนั้นได้พิมพ์หนังสือ 4 ฉบับ ส่งให้สมาชิกสโมสรหลวง ทูลเกล้าฯ ถวาย 1 ฉบับ ราชทูตลงนามทูลเกล้าฯ ถวาย 1 ฉบับ สำนักทูตทั้ง 2 เมือง สำนักละ 1 ฉบับ และชักชวนผู้อื่นให้ลงนามด้วย เอกสารชุดนี้คือที่มาของเอกสารประวัติศาสตร์ “คำกราบบังคมทูลฯ ร.ศ.103”

หลังจากทำคำกราบบังคมทูลฯ เสร็จและเผยแพร่ระดับหนึ่งแล้ว พระองค์เจ้าปฤษฎางค์จึงรู้สึกว่าได้คิดผิดไป เพราะเป็นเรื่องที่ทรงหารือแต่เฉพาะผู้เดียว ไม่ควรเปิดเผยต่อผู้อื่น แต่เมื่อรู้สึกถึงโทษก็เลยเวลาที่จะแก้ไขได้ ในปีต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เรียกพระองค์เจ้าปฤษฎางค์ และคนอื่น ๆ กลับกรุงเทพฯ โดยมีเหตุผลหลายประการ แต่พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ไม่กลับในทันทีเพราะติดราชการเร่งด่วนอีกมาก โดยเชื่อว่าไม่เป็นการคิดต่อเมื่อเสร็จราชการแล้วทรงเดินทางกลับจึงทราบถึงเหตุขัดแย้งที่ไม่เปิดเผย ทำให้ไม่อาจยอมรับได้ด้วยความเสียใจอย่างยิ่ง จึงทูลลาออกจากราชการ เดินทางไปบวชที่ลังกา จนเมื่อพระพุทธรเจ้าหลวงสวรรคตจึงเดินทางกลับมาถวายบังคมพระบรมศพ ชีวิตบั้นปลายในเมืองไทยก็ไม่ดีนัก

16. นิภาพร ทับหุ่น. (2546). ช ทรงเป็นแบบอย่างแห่งการผูกมิตรไมตรี. *กนิรี*, 20(12), 32-37.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ ในปี พ.ศ. 2489 ทรงเป็นนักพัฒนาผู้ยิ่งใหญ่ในทุกด้าน ทรงเป็นแบบอย่างแห่งการผูกมิตรไมตรีที่ดีต่อประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นประโยชน์ของการผูกมิตรกับนานาประเทศเพื่อรักษาสัมพันธภาพอันดีต่อกันไว้

ในระหว่างเดือนธันวาคม 2502 ถึงเดือนมิถุนายน 2510 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จเยือนประเทศต่าง ๆ อย่างเป็นทางการในฐานะพระประมุข การเสด็จต่างประเทศแต่ละครั้งเป็นที่กล่าวขานถึงพระบารมีเลื่องลือขจรไกล การเสด็จเยือนต่างประเทศของล้นเกล้าล้นกระหม่อมทั้ง 2 พระองค์ ยังผลให้ประมุขของนานาประเทศต่างตอบแทนโดยการเดินทางมาเยือนประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระ

พระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงต้อนรับราชอาคันตุกะอย่างสมเกียรติด้วยสันถวไมตรี
 อันทอบอุ้น ตามประเพณีการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองอันดีงามของไทย ซึ่งมีมาแต่โบราณจนเป็น
 ที่ประทับใจราชอาคันตุกะที่มาเยือน ราชอาคันตุกะจะได้พำนัก ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ใน
 พระบรมมหาราชวัง และพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำ ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พร้อมมอบ
 ของขวัญที่ระลึกซึ่งกันและกันตามธรรมเนียม

17. นิริสา ลี. (2545). เรื่องราวสายน้ำกับชีวิตการเดินทางบนความหึกเหวของยุคสมัย.
 กิรินทร์, 19(10), 52-60, 62, 64, 66

คุณยายอรุณ โชติวุฒากร วัย 69 ปี ชาวคลองดำเนินสะดวก เล่าว่าคลองดำเนินสะดวกนี้
 ขุดขึ้นเพื่อการชลประทานและเป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักในการสัญจรไปมาของชาวสวนและ
 เกษตรกร ความยาวของคลองนี้มีระยะทางประมาณ 3.2 กิโลเมตร ผ่านอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัด
 สมุทรสาคร อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสาคร

ในอดีตเส้นทางจากคลองดำเนินสะดวกไปจนถึงคลองบางมด บรรจบที่
 “ตลาดน้ำวัดไทร” ในลำคลองเต็มไปด้วยพ่อค้าแม่ขายและชาวบ้าน ที่มาซื้อขายสินค้าเต็มลำคลอง
 สินค้าที่นำมาขายมีหลายชนิด ทั้งพริกแห้ง หอม กระเทียม ยาจืด เป็นต้น ในสมัยนั้นตลาดน้ำวัดไทร
 ถือเป็นตลาดกลางศูนย์รวมสินค้านานาชนิด มีเรือพ่อค้าแม่ขายจากที่ต่าง ๆ มารวมกัน ณ ที่แห่งนี้
 สำหรับเรือขายสินค้าที่มาจากคลองดำเนิน ตลาดน้ำวัดไทร จะเรียกว่าเรือบางช้าง ชาวบ้านที่นี่
 จะชื่นชอบสินค้าของชาวบางช้างเพราะถือว่าเป็นสินค้าที่ดีที่สุด การไปขายสินค้าแต่ละครั้ง จะอยู่
 สี่ห้าวัน เมื่อขายของหมดจึงกลับ บางทีก็ไปนานเป็นเดือนจนกว่าของจะหมด ระหว่างอยู่ที่ตลาดน้ำ
 วัดไทรจะอาศัยพักค้างแรมตามบ้านที่มีเพิงพัก ด้วยชาวบ้านส่วนมากเป็นคนมีน้ำใจและอัธยาศัยดี
 ตลาดน้ำ ถือเป็นความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ในสมัยที่การคมนาคมทางน้ำ
 เป็นทางสัญจรสายหลัก ตลาดเป็นที่แลกเปลี่ยนสินค้า เป็นทั้งที่นัดพบ ที่สนทนาพอสุนุกสนาน
 ตลอดจนการถ่ายทอดข่าวซึ่งกันและกันมากกว่าเพื่อการค้า

เมื่อสังคมเกิดความเปลี่ยนแปลง เกิดถนนสายต่าง ๆ วิถีชีวิตแบบเดิมถูกเปลี่ยนไป
 การซื้อขายทางเรือซบเซา ตลาดน้ำเริ่มหายไป มีตลาดนัดทางบกเข้ามาแทนที่ แต่เชื่อว่าตลาดน้ำ
 จะหายไปจนหมดสิ้น ยังคงมีตลาดน้ำให้ได้ไปเยี่ยมชมเยือน เช่น ตลาดน้ำคลองคอนมะโนรา อำเภอบางคนที
 จังหวัดสมุทรสงคราม ตลาดน้ำที่นี้ยังคงดำรงวิถีชีวิตตามสายน้ำได้อย่างงดงามไม่ว่า
 กาลเวลาจะเปลี่ยนไปก็ตาม และถ้ามีโอกาสดี ๆ อาจได้เห็นพระพายเรือบิณฑบาตตอนเช้าตรู่ หรือ
 ในบางวันอาจได้เห็นแม่ชีพายเรือบดล่ำจืดติดตามมาห่าง ๆ เราสามารถสัมผัสวิถีชีวิตอันงดงามของ
 ตลาดน้ำคลองคอนมะโนราได้ในทุก ๆ 2 คำ 7 คำ และ 12 คำ ทั้งข้างขึ้นและข้างแรม ตลาดน้ำที่นี้
 เริ่มตั้งแต่ 06.00 น - 07.00 น

18. แบรินด์ข้าวหอมมะลิพันธุ์ไทย. (2548). *กินรี*, 22(9), 118-119.

ข้าว เป็นพืชสำคัญที่เป็นอาหารเลี้ยงคนบน โลกมานับหลายพันปี การผลิตข้าวในปัจจุบัน มีหลายสายพันธุ์ทั่วโลก ข้าวหอมมะลิของไทยจัดเป็นพันธุ์ข้าวชนิดหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่ามีคุณภาพดี เป็นพันธุ์ข้าวหอมเพียงหนึ่งเดียวของโลกที่มีกลิ่นหอมตามธรรมชาติ และอุดมด้วยสารอาหารนานาชนิด ทั้งวิตามินบี1 บี2 ในอาซิน คาร์โบไฮเดรต โปรตีน รวมทั้งแร่ธาตุหลายชนิด เช่น เหล็ก แคลเซียม และฟอสฟอรัส

จากคุณสมบัติของข้าวหอมดังกล่าว ทำให้ข้าวหอมเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมบริโภคแพร่หลายทั่วโลก แต่ความเชื่อในคุณภาพข้าวหอมมะลิเริ่มลดลง เมื่อมีผู้ค้าสร้างแบรนด์ข้าวหอมมะลิบางรายนำข้าวสายพันธุ์อื่นมาผสม ทำให้เกิดแบรนด์ข้าวหอมมะลิคุณภาพต่ำ ดังนั้น เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพข้าวหอมมะลิให้ได้มาตรฐานสูงสุด กรมการค้าต่างประเทศจึงรณรงค์ให้มีการสร้างแบรนด์ข้าวหอมมะลิคุณภาพ โดยกำหนดตรารับรองคุณภาพของแบรนด์ข้าวหอมมะลิในอัตราส่วน 92% นอกจากนี้กรมการค้าต่างประเทศยังสนับสนุนให้ผู้ส่งออกในระดับจังหวัดสามารถส่งออกรับค่าค่ากลางโลกได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง เพื่อผู้ผลิตในระดับท้องถิ่นสามารถขายข้าวได้ในราคาที่เป็นธรรมมากขึ้น

19. ปวงประชามหาปิติ 60 ปี : ใต้ร่มพระบารมี. (2549). *กินรี*, 23(7), 60-63.

คลื่นมหาชนนับล้านที่สวมเสื้อเหลือง พร้อมใจกันมาเฝ้าฯ รับเสด็จฯ และชื่นชมพระบารมีจนล้นบริเวณพระราชวังดุสิตและหนาแน่นต่อเนื่องไปจนตลอดแนวถนนราชดำเนินนอก วนาภิรมย์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ออก ณ สีหบัญชร เสียงถวายพระพร “ทรงพระเจริญ” ดังกึกก้องสะท้อนความรู้สึกของทุกดวงใจ คำถวายพระพรชัยมงคลแทนพระบรมวงศ์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามกุฎราชกุมาร และคำถวายพระพรชัยมงคลจากนายกรัฐมนตรี แทนพสกนิกรชาวไทยทุกคน ล้วนมีความหมายเดียวกัน ทุกคนต่างซาบซึ้งในน้ำพระราชหฤทัยที่มีให้กับพสกนิกรของพระองค์

เมื่อเสร็จสิ้นการถวายพระพรชัยมงคลพระองค์ทรงมีพระราชดำรัสตอบขอบใจในไมตรีที่เปี่ยมไปด้วยความปรารถนาดีของประชาชนชาวไทยทั่วทั้งประเทศ หลังจากนั้นพระองค์ทรงโบกพระหัตถ์พร้อมรอยแย้มพระสรวลบนพระพักตร์ขณะประทับเคียงสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ยิ่งทำให้ทุกคนปลาบปลื้มยินดี น้ำตาที่หลั่งออกมาจากทุกดวงหน้าถือเป็นน้ำตาแห่งความปิติยินดีแทนความรู้สึกจากใจว่า “คนไทยทุกคนรักในหลวงสุดหัวใจ” ขณะเดียวกันทั่วโลกก็ได้รับรู้ความยิ่งใหญ่ของความรักที่คนไทยมีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผ่านสำนักข่าวต่างประเทศเช่นกัน

20. ปรามินทร์ เครือทอง. (2547). คติภพเจ้าฟ้าเหม็น รัชทายาทพระเจ้าตาก. *ศิลปวัฒนธรรม*, 25(11), 108-115.

เจ้าฟ้าเหม็น เป็นพระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี พระมารดาคือสมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงนิมิตใหญ่ พระราชธิดาองค์ใหญ่ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ ทรงเป็นหลานตาองค์โตของรัชกาลที่ 1 เจ้าฟ้าเหม็นทรงเป็นภาพว่าตั้งแต่ยังเล็กครั้งเมื่อทรงเจริญพระชันษาขึ้น รัชกาลที่ 1 โปรดพระราชทานวังถนนหน้าพระลานซึ่งใกล้ชิดกับวังหลวงมาก แม้ว่าจะทรงเป็นหลานองค์โปรดของรัชกาลที่ 1 แต่ด้วยพระบารมี หรืออำนาจราชศักดิ์นั้น คงเปรียบได้กับสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร พระราชโอรสองค์โตในรัชกาลที่ 1 และสิ่งที่ไม่มีความเป็นไปได้คือทรงเป็น “ลูกเจ้าตาก” อันเป็นเหตุสำคัญที่นำไปสู่วาระสุดท้ายของพระองค์

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ เสด็จสวรรคตเพียง 3 วัน ก็เกิดคดี “มีกาบหนังสือทั้งที่ต้นแจงหน้าพระมหาปราสาท พระยาอนุชิตราชาเป็นผู้เก็บได้ ข้อความกล่าวโทษเจ้าฟ้าเหม็นคบคิดกับขุนนางคิดแย่งชิงราชสมบัติ คดีนี้โปรดให้พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์ใหญ่ชำระความ จากการสอบสวนทรงชี้มูลความผิดไปที่พระอินทเดช (กระต่าย) กรมพระตำรวจนอกซ้ายว่าเป็นต้นคิดชักชวนพรรคพวกคิดการใหญ่ แม้การสอบสวนไม่สามารถชี้มูลความผิดที่เจ้าฟ้าเหม็นได้ทั้งหมด แต่ก็จำเป็นต้องประหารด้วยเป็นคดีความใหญ่

เจ้าฟ้าเหม็นถูกถอดยศเป็นหม่อมเหม็น นำไปสำเร็จโทษที่วัดปทุมคงคา ส่วนพระราชโอรส 6 พระองค์ ทรงถูกนำไปถ่วงน้ำที่ปากอ่าว “อีกา” ได้รับความดีความชอบ

21. ปรีชา วรเศรษฐสิน. (2548). วิถีชีวิตชุมชนชาวจีนเมืองสุรินทร์. *เมืองโบราณ*, 31(1), 20-39.

การอพยพเข้ามาก่อตัวเป็นชุมชนชาวจีน ในจังหวัดสุรินทร์ เกิดจากการลี้ภัยสงคราม ตั้งแต่ยุคการปฏิวัติประชาธิปไตยสมัย ดร.ขุนยัคเซน การปฏิวัติคอมมิวนิสต์ โดยหมาเจ้าตุง และสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพญี่ปุ่นบุกจีน

การเดินทางมาจังหวัดสุรินทร์ของคนยุคนั้น ต้องโดยสารรถไฟจากหัวลำโพงมาลงที่สถานีรถไฟโคราช จากนั้นเดินเท้าต่อมายังเมืองสุรินทร์

ย่านการค้าแห่งแรกของชาวจีนที่สุรินทร์ อยู่บริเวณสี่แยกหลักเมือง เป็นร้านรับซื้อสินค้าพื้นเมือง เช่น ข้าวเปลือก น้ำผึ้ง ไข่ กล้วย ทุเรียน ฯลฯ เพื่อไปขายที่โคราช จากนั้นก็นำสินค้าจากโคราชกลับมาขายที่สุรินทร์ เช่น ผ้า ด้ายดิบ กางเกงขาก๊วย ฯลฯ

ต่อมาการคมนาคมสะดวกขึ้น เส้นทางรถไฟขยายมาถึงสุรินทร์ความเจริญหลังไหลเข้ามา เศรษฐกิจขยายตัวอย่างมาก มีพ่อค้าชาวจีนอพยพเข้ามามากขึ้น เกิดร้านค้าขนาดใหญ่หลายร้าน ต่อมาเกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ที่ถนนห้วยโหล่ว (ถนนทางขวา) ทำให้สุรินทร์เปลี่ยนแปลง

อีกครั้ง มีการก่อสร้าง โรงหนังและห้องแถวเป็นอาคารคอนกรีตแทนไม้ รวมทั้ง โรงแรมหลายแห่ง เพื่อพักค้างแรมเนื่องจากการเดินทางระหว่างจังหวัดยังไม่สะดวก ฯลฯ

ส่วนชุมชนชาวจีนที่อยู่เหนือทางรถไฟ จะมีร้านค้าพื้นเมืองจากชาวบ้านไปขายที่บางกอก เมื่อขายสินค้าแล้วก็จะซื้อสินค้านำมาขายที่หมู่บ้านของตน

เมื่อการคมนาคมขนส่งเจริญขึ้น หลายบ้านมีรถยนต์สำหรับขนส่งสินค้าระหว่างเมืองกับชนบท การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าเพิ่มมากขึ้น การดำเนินชีวิตของชนบทเริ่มพึ่งพาสังคมเมืองมากขึ้น สินค้าจากญี่ปุ่นทะลักเข้ามา เกิดสินค้าระบบเงินผ่อน การค้าการลงทุนเปลี่ยนไปตามสถานการณ์เศรษฐกิจโลก เกิดการขยายกิจการ โดยนักธุรกิจรุ่นใหม่ มีการแข่งขันกับพ่อค้ารุ่นเก่า ชุมชนที่เป็นศูนย์กลางของป่าและสินค้าพื้นเมืองเงียบเหงาไป พ่อค้ารุ่นเก่าถ้าไม่ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันก็จะเป็นร้านค้ารายย่อยไปในที่สุด

22. พรสวรรค์ อุทารุณพิงศ์. (2547). โครงการพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ. กิรินทร์, 20(8), 36-51.

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชปณิธานและพระมหากรุณาธิคุณที่จะเจริญรอยตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยทรงส่งเสริมทางการศึกษา สาธารณสุข พัฒนาอาชีพ พัฒนาจิตใจ รวมถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม จึงเกิดโครงการต่าง ๆ ขึ้นทั่วประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริมุ่งการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม การอุปโภคบริโภค สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริมุ่งการอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อรักษาต้นน้ำลำธารให้คงอยู่ ทรงมีพระราชดำรัสว่า “พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำฉันจะเป็นป่า ป่าที่ถวายเป็นความจงรักภักดีต่อน้ำ พระเจ้าอยู่หัวสร้างอ่างเก็บน้ำ ฉันจะสร้างป่า”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงคัดเลือกราษฎรที่ยากจนไม่มีที่ทำกิน เข้าอยู่อาศัยใน “โครงการปาร์กน้ำ” โดยให้ราษฎรช่วยกันปลูกต้นไม้ และรักษาป่าพร้อมทั้งส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ เพื่อให้มีรายได้ ในปี พ.ศ. 2540 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้จัดตั้งโครงการฟาร์มตัวอย่าง และศูนย์ฝึกทอผ้าศิลปาชีพบ้านแม่ต๋องดิ่งขึ้น เพื่อให้ราษฎรมีรายได้เสริมจากการดำเนินงานฟาร์ม เป็นโครงการที่สร้างคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างครบวงจร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถไม่เพียงแต่จะห่วงใยเรื่องการทำกินของราษฎรเท่านั้น แต่ยังทรงห่วงใยไปถึงสภาพแวดล้อม ทรงสนพระทัยในเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติ ทรงมีพระราชประสงค์ให้ราษฎรมีจิตสำนึกและหวงแหนถิ่นฐาน ช่วยปกป้องและอนุรักษ์ป่าไม้ให้คงอยู่ตลอดไป จึงเกิดโครงการสวนป่าสิริกิติ์ ขึ้นในหลายภูมิภาค

นอกจากการอนุรักษ์ป่าและธรรมชาติ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ยังทรงห่วงใยต่อชีวิตสัตว์ป่าทรงสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่า ให้มีการตั้งสวนสัตว์เปิดซึ่งนำไปสู่ “โครงการคืนช้างสู่ธรรมชาติ” โครงการสัตว์แพทย์สัญจร เป็นโครงการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงห่วงใยสุขภาพช้างของเอกชน จึงมอบให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้จัดสัตวแพทย์ออกไปตรวจสุขภาพช้างตามที่ต่าง ๆ

พระราชกรณียกิจและพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่มีต่อพสกนิกรชาวไทย ตลอดจนพระวิริยะอุตสาหะที่ทรงช่วยเหลือราษฎรให้พ้นจากความทุกข์ยากเป็นที่ประจักษ์และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของชาวไทยเสมอมา พระปรีชาสามารถและพระเกียรติคุณของพระองค์เป็นที่รับรู้และชื่นชมในหมู่ชาวต่างประเทศ ซึ่งองค์การระหว่างประเทศและหน่วยงานต่าง ๆ ระดับโลกน้อมเกล้าฯ ถวายรางวัลเกียรติคุณ ยกย่องพระองค์อย่างมากมาย

23. พิริยะ ไกรฤกษ์. (2547). ปกิณกะในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องความเปลี่ยนแปลงทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม. *ศิลปวัฒนธรรม*, 26(1), 78-97.

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ศิลปะและวัฒนธรรมของสยามเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านตามประเทศทางตะวันตก เนื่องจากพระปรีชาญาณของพระองค์ท่าน และผลกระทบอันเกิดจากพระราชนิยมของพระองค์

เริ่มตั้งแต่การติดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ แม้พระองค์จะเห็นว่าฝรั่งเป็นศัตรูที่น่ากลัว แต่ก็ได้ทรงปฏิบัติกับฝรั่งเช่นศัตรู พระองค์ทรงมีพระบรมราโชบายในการสร้างมิตรภาพกับฝรั่งประเทศต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยของประเทศและเพื่อให้ประเทศเจริญตามอารยประเทศ พระองค์ทรงยอมรับและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมฝรั่งหลายเรื่อง เช่น เมื่อครั้งเสด็จประพาสยุโรปทรงฉลองพระองค์ให้เหมือนฝรั่ง ยกเลิกการเสวยพระศรี (หมาก) และพวกกระยาหารไทย เช่น น้ำพริก นอกจากนั้นทรงนำขนบธรรมเนียมฝรั่งมาใช้ในสยามด้วย เช่น จัดงานเลี้ยงเสวยพระกระยาหาร การประทับพระเก้าอี้ที่โต๊ะเสวย และการนำดนตรีตะวันตกมาบรรเลงด้วย

พระองค์ทรงเห็นถึงความกล้าหลังของพสกนิกรชาวสยาม จากการขาดความรู้ ทำให้เสียเปรียบฝรั่งต่างชาติ ทรงส่งเสริมให้มีการศึกษา รวมทั้งมีการส่งพระราชโอรสไปศึกษาต่อต่างประเทศ เพื่อนำความรู้มาสร้างความเจริญให้แก่ประเทศ เรื่องการแต่งตัวของพสกนิกรสยามมีประกาศว่า เวลาออกนอกบ้านผู้ชายให้ใส่ผ้าถุงหรือใส่รองคลุมเข้า ผู้หญิงและเด็กต้องใส่เสื้อผ้าตลอดเวลา

ด้วยพระราชนิยมในรูปแบบศิลปะตะวันตกของพระองค์ท่านก่อให้เกิดงานสร้างในรูปแบบผสมผสานของสกุลช่างต่าง ๆ ของสถาปัตยกรรมยุโรป เช่น พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

แต่หลังคายังคงเอกลักษณ์ของหลังคาสยาม

การติดต่อกับต่างประเทศในรัชสมัยของพระองค์ท่าน นำความเจริญด้านต่าง ๆ ให้กับประเทศ ได้แก่ มีการสร้างถนนสำหรับรถยนต์ รถไฟ การไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ เป็นต้น

24. เพ็ญศิริ จันทรประทีปฉาย. (2549). คนไทยรักพระเจ้าอยู่หัว 9 มิถุนา มหาปีติ. สารคดี, 2(257), 88-89.

ฟ้าเพิ่งเริ่มสว่าง แต่ลานพระบรมรูปทรงม้าต่อเนื่องจนถึงถนนราชดำเนินนอกเนื่องแน่นด้วยผู้คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา และทุกคนพร้อมใจสวมเสื้อเหลือง เพื่อที่จะได้เข้าเฝ้าถวายพระพรอย่างใกล้ชิด เมื่อใกล้เวลาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จออกสัปดาห์วัชร แสงแดดก็แรงกล้าขึ้นเรื่อย ๆ อากาศร้อนจัด ทำให้บางคนหน้ามืดไป แต่นั่นก็ไม่ใช่อุปสรรค ทุกคนยังรอคอยอย่างไม่ย่อท้อ เช่นเดียวกับประชาชนทั่วประเทศที่เฝ้ารออยู่หน้าจอโทรทัศน์ด้วยความตื่นเต้นไม่แพ้กัน

เมื่อเสร็จพระราชพิธีบรมวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช และเสด็จออกพระที่นั่งอนันตสมาคมแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกสัปดาห์วัชรมุมด้านทิศใต้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร กราบบังคมทูลพระกรุณาถวายพระพรชัยมงคล แทนพระบรมวงศานุวงศ์ จากนั้นนายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา กราบบังคมทูลพระกรุณาถวายพระพรชัยมงคล แทนพลสกนิกรชาวไทย

เมื่อเสร็จสิ้นการถวายพระพรชัยมงคล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสตอบขอบใจทุก ๆ คนในน้ำใจไมตรีของประชาชนชาวไทยที่พร้อมเพรียงกันมาในวันนี้ จากนั้นทรงโบกพระหัตถ์และเยี่ยมพระสรวล และทรงเชิญสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จออกมาทรงยืนเคียงกัน

ประชาชนทั่วประเทศ ทั้งที่ลานพระบรมรูปทรงม้าถนนราชดำเนินนอกและที่ชมการถ่ายทอดสดอยู่ทางบ้าน ต่างปราบปลื้มและซาบซึ้งกับภาพที่ปรากฏอยู่ตรงหน้าจนกลั้นน้ำตาแห่งความปลื้มดีไว้ไม่อยู่ ทุกคนต่างพร้อมใจกันประนมมือ หรือแม้กระทั่งก้มกราบลงกับพื้น เพื่อแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และเพื่อถวายพระพรให้ “ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน”

ภาพน้ำตาแห่งความปลื้มปีติของคนไทยทุกคนในวันนี้คงไม่มีวันลบเลือนไปได้จากหัวใจ

25. แพรชมพู่. (2547). 55 ปี เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม. กิรินทร์, 21(12), 72.

วันศุกร์ที่ 5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493 วันบรมราชาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีตามโบราณราชประเพณี ภายในหมู่พระมหามณเฑียรพระบรมมหาราชวัง จากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสดงมูรธาภิเษก

คือการสงวนำพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ตามโบราณราชประเพณีไทย เพื่อแสดงว่าทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้วโดยสมบูรณ์ และในวันนี้เอง พระองค์ทรงมีพระปฐมบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ช่วงเวลาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์ เป็นช่วงที่ประเทศไทยต้องเร่งปรับปรุงพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า โลก อีกทั้งต้องสานต่อระบบการปกครองของประเทศ โดยอาศัยความละเอียดอ่อนอย่างที่สุด เป็นช่วงเวลาที่ต้องรับภาระของแผ่นดินอันใหญ่หลวงและยาวนานที่สุดกว่าพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์

นับจากพระราชพิธีบรมราชาภิเษก แห่งการเสด็จขึ้นครองสิริราชสมบัติ ต่อมาในวันที่ 2 กรกฎาคม 2531 และ 9 มิถุนายน 2539 ได้มีการจัดพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก และพระราชพิธีกาญจนาภิเษก เพื่อฉลองสิริราชสมบัติ

จวบจนปัจจุบันเป็นเวลาถึง 55 ปี แห่งการปกครองแผ่นดินไทยเป็นที่ประจักษ์ว่าพระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานหนักที่สุด ยากที่จะหาพระมหากษัตริย์พระองค์ใดในโลกเสมอเหมือน และทรงครองแผ่นดินได้ดังที่ทรงมีพระปฐมบรมราชโองการไว้

26. ยาคาเบ, ยาสุกิจิ (2548). การปฏิวัติและการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทยสยาม: มิถุนายน 2475. *ศิลปวัฒนธรรม*, 26(8), 80-98.

บทความนี้เป็นงานเขียนของ ยาสุกิจิ ยาคาเบ อดีตอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย โดยมีผู้แปลคือ เออิจิ มูราชิม่า และนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ กล่าวถึงประเทศไทยว่า เป็นประเทศที่ไม่มีการแบ่งแยกระหว่างการเมืองของรัฐกับเรื่องครอบครัวพระมหากษัตริย์ รัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของสยามสามารถดำรงได้อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปี 1932 แต่มีบุคคลบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นี้ จึงมีความประสงค์ที่จะปฏิรูปการเมือง เช่น หลังจากรัชกาลที่ 6 ขึ้นครองราชย์ได้ 2 ปี มีแผนการก่อปฏิวัติขึ้น 2 กลุ่ม แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ และถูกจับกุมเสียก่อน

ในปี ค.ศ. 1925 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติ ทรงดำเนินการปรับปรุง โครงสร้างการปกครองและการคลัง พระองค์ทรงปรับปรุงระเบียบวินัยข้าราชการที่เสื่อมโทรมลง ทรงมีความกล้าหาญที่จะลดงบประมาณรายจ่ายของสำนักพระราชวังลง พระองค์เป็นคนไทยคนแรกสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเสนาธิการทหารประเทศฝรั่งเศส และมีพระบรมราโชบายที่มีความสำคัญได้แก่ การจัดตั้งอภิรัฐมนตรีสภา ประกอบด้วยเจ้านายชั้นสูง 4 ถึง 6 พระองค์ เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายสูงสุด โดยอยู่เหนือกว่าคณะเสนาบดี โดยกฎหมายได้กำหนดไว้ว่าเป็นของบรรดาเจ้านายเท่านั้น การเมืองสยามในสมัยนั้น ไม่ใช่จะเป็นระบอบ “สมบูรณาญาสิทธิราชย์” แต่โดยแท้จริงแล้วเป็น “ระบอบคณาธิปไตยของพวกเจ้านาย”

เสียมากกว่า

ประเทศสยามได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจตกต่ำหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ก่อนข้างน้อย แต่ด้วยเศรษฐกิจตกต่ำอย่างต่อเนื่องและทวีขึ้นเรื่อย ๆ ในปี 1932 การจัดงบประมาณมีความยากลำบาก รัฐบาลจึงตัดสินใจปลดจำนวนข้าราชการลงและเริ่มเก็บภาษีใหม่ รวมทั้งเริ่มเก็บภาษีเพิ่มอีกหลายชนิด

ในวันที่ 6 เมษายน 1932 มีการฉลองครบรอบ 150 ปีของราชวงศ์จักรีมีการจัดงานอย่างใหญ่ นอกจากนั้นก็มีพิธีเปิดสะพานพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ซึ่งเชื่อมระหว่างกรุงเทพฯ กับฝั่งธนบุรีโดยใช้งบประมาณจำนวน 2 ล้านบาท

วันที่ 24 มิถุนายน 1932 มีการเรียกร้องให้มีการปกครองโดยรัฐธรรมนูญหรือเรียกว่า “ฝ่ายปฏิวัติ” ซึ่งประกอบด้วยฝ่ายพลเรือนและทหารรวมกันเป็น “คณะราษฎร” มีผู้ลงนามในหนังสือกราบบังคมทูลคือพันเอกพระยาพลพลพยุหเสนา ซึ่งในขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประทับ ณ พระราชวังไกลกังวล และทรงเสด็จกลับพระนครในเวลาเที่ยงคืนวันที่ 25 มิถุนายน คณะราษฎรได้เข้าเฝ้าถวายธรรมนูญการปกครอง ซึ่งพระราชปฏิญาณไว้ขอพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมีความรอบคอบทั้งที่อยู่ในสถานการณ์บีบบังคับ พระองค์ทรงคิดว่าธรรมนูญการปกครองแผ่นดินที่เกิดขึ้นอย่างซุ่มมุนั้น เป็นการปกครองแผ่นดินชั่วคราว และทรงตั้งคณะกรรมการร่างขึ้นใหม่เพื่อการสถาปนาธรรมนูญ การปกครองแผ่นดินขึ้นอย่างถาวร รัฐธรรมนูญชั่วคราวซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในช่วงเช้าของวันถัดมานั้น คือวันที่ 27 มิถุนายน 1932 และนับเป็นวันสำคัญของชาติและมีการจัดงานเฉลิมฉลองทุกปี

27. รัชนิกร แสงไสย. (2548). โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ. *กินรี*, 21(8), 80-85.

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ ประทับแรมที่เขื่อนน้ำอูน อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร เมื่อ พ.ศ. 2518 และทรงรับรู้ปัญหาของราษฎรในพื้นที่ และจากปัญหานี้เองทำให้เกิดแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อแก้ไขปัญหาของราษฎร

แนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคือการพัฒนาแหล่งน้ำ มีพระราชประสงค์จัดหาความช่วยเหลือการเพาะปลูกของราษฎร จึงจัดตั้ง “โครงการปาร์กน้ำ” และโครงการจัดตั้งศูนย์ศิลปอาชีพ เพื่อให้ชาวบ้านมีอาชีพทำหลังเสร็จสิ้นฤดูการทำนา และเพื่อให้ชาวบ้านอีกส่วนหนึ่งไม่ต้องเข้าไปทำงานในโรงงาน โดยจัดตั้งศูนย์ศิลปอาชีพบ้านกุดนาขามขึ้นเป็นแห่งแรก

ที่ตำบลเจริญศิลป์ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร เป็นศูนย์กลางโครงการศิลปาชีพในพื้นที่ภาคอีสานตอนบน ด้วยพระวิริยะอุตสาหะและพระปรีชาสามารถของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงก่อเกิดหลายโครงการที่ทรงมีพระราชดำริเพื่อบรรเทาทุกข์ยากให้แก่ประชาราษฎร์ทั่วทุกภาคของประเทศไทย โดยทรงจัดหาอาชีพเสริมให้แก่ครอบครัวชาวนา ชาวไร่ จึงเกิดเป็น “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ” และเกิดโครงการตามพระราชดำริหลายโครงการขึ้น ได้แก่

โครงการฟาร์มตัวอย่างหนองหมากเผ่าตามพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร เป็นฟาร์มตัวอย่างที่ดำเนินการในรูปแบบเกษตรแบบผสมผสาน โดยการนำเอาหลักการมาปรับใช้เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัย มีการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพและให้ผลตอบแทนที่น่าพอใจ

โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านทรายทอง ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร ทรงส่งเสริมให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดี มีงานทำหลังฤดูเก็บเกี่ยว การทำนา โดยส่งเสริมงานฝีมือ อาทิ การปักผ้า งานแกะสลักไม้อัดประดับปีกแมลงทับ โดยจัดอบรมวิชาชีพให้กับสมาชิกตามความถนัดและความสนใจ เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้าน โดยไม่ต้องไปทำงานตามโรงงาน

โครงการของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ช่วยสร้างงานให้กับชุมชนและช่วยพัฒนางานหัตถกรรมให้คนรุ่นใหม่ได้สืบสานวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน ทรงพระราชทานแนวความคิดอันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อความร่มเย็นของประชาราษฎร์

28. ราตรี โตเพ็งพัฒน์. (2549). การฟื้นฟูการจัดกระบวนการนพยุหยาตราขลมารค ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. *ศิลปากร*, 49(3), 63-69.

กระบวนการนพยุหยาตราขลมารค คือการจัดกระบวนการเรือเสด็จพระราชดำเนินไปในการต่าง ๆ ของพระมหากษัตริย์ ทั้งที่เป็นการพระราชพิธีและการส่วนพระองค์ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีการถวายผ้าพระกฐิน การเสด็จไปนมัสการพระพุทธบาท และการต้อนรับราชทูต

กระบวนการนพยุหยาตราขลมารค มีมาตั้งแต่กรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 พระราชพิธีก็มีได้เกิดขึ้นอีก จนถึงปี พ.ศ. 2500 มีการจัดพิธีพุทธพยุหยาตราขลมารคและพุทธประทีปบูชา อีกครั้งในงานประกอบพิธีฉลอง 25 พุทธศตวรรษ แต่ขบวนเรือพิธีไม่เป็นไปตามรูปแบบที่ถูกต้อง เนื่องจากเรือพระราชพิธีหลายลำชำรุด เนื่องจากไม่ได้นำมาใช้งานเป็นเวลานาน

ในปี พ.ศ. 2502 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กองทัพเรือจัดกระบวนการนพยุหยาตราขลมารค ในพระราชพิธีถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดอรุณราชวราราม ในครั้งนี้ทรงมีพระราชประสงค์จะรื้อฟื้นโบราณราชประเพณี เพื่อสืบทอดต่อชนรุ่นหลังและให้ชาวต่างชาติได้เห็นความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมของไทย

นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ได้มีการจัดกระบวนการพยุหยาตราขบวนมรดก ในงานพระราชพิธี และรัฐพิธีเรื่อยมา รวมถึงการจัดขบวนเรือพระราชพิธีในงานรัฐพิธีเพื่อต้อนรับราชอาคันตุกะ ที่มาร่วมงานราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 6 ปี ในวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2549

29. เล็ก พงษ์สมักรไทย. (2545). สายสัมพันธ์ ราชสกุลพระเจ้าตากกับราชวงศ์จักรี. *ศิลปวัฒนธรรม*, 23(6), 62-69.

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และสมเด็จพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ทั้ง 3 พระองค์ ทรงเป็นนักรบที่เคียงบ่าเคียงไหล่กอบกู้อิสรภาพ จากประเทศสหภาพพม่ามาด้วยกัน พระราชชายาในสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช คือพระธิดา ของสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก (รัชกาลที่ 1) สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเสด็จครองสิริราช สมบัติอยู่ 15 ปี ทรงมีโอรสธิดาทั้งสิ้น 29 พระองค์ ในช่วงปลายรัชสมัย บ้านเมืองเกิดจลาจล สมเด็จพระ เจ้าปฐมบรมมหาชนกเสด็จเข้าได้สงบระงับจลาจล และสำเร็จโทษสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ปรากฏกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี มีพระนามว่า “พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลก” เมื่อเหตุการณ์บ้านเมืองสงบเรียบร้อยแล้วพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรง มีความเคารพในสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงโปรดให้ขุดพระศพของ สมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราชขึ้นมาถวายพระเพลิงที่วัดบางยี่เรือ พระองค์พร้อมด้วยสมเด็จพระราชวังบวร มหาสุรสิงหนาททรงฉลองพระภูษาขาว อันเป็นการถวายความเคารพและถวายพระเกียรติแด่ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระองค์หนึ่งมีสายสัมพันธ์ทางการสมรส กับเจ้านายฝ่ายหน้าในพระราชวงศ์จักรี คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าปิณฑาปี พระธิดาพระองค์ที่ 11 ทรงเสกสมรสกับสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมศรีสุตารักษ์ ซึ่งเป็นพระน้องนางในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

พระนัดดาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่รับราชการเป็นเจ้าจอมมารดาใน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือธิดาของ เจ้าพระยานคร (น้อย) ซึ่งถวายธิดาเกือบทุกคนเป็นบาทบริจาริกในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสอง พระองค์

กุลสตรีซึ่งเป็นพระนัดดาของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชหลายท่านได้เป็นชายา และ หม่อมของเจ้านายฝ่ายหน้าแห่งราชวงศ์จักรี นับเป็นความสัมพันธ์ของ 2 ราชวงศ์มาโดยตลอด

30. วิลาศ นิรันดร์สุขศิริ. (2548). 112 ปีวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 สยามกำสรวล ฝรั่งเศส กำทรัพย์. *ศิลปวัฒนธรรม*, 26(12), 80-93.

บันทึกเหตุการณ์การเสียดินแดนของสยามและการยิงต่อสู้ที่ปากน้ำมีการกล่าวถึงรายละเอียดของเหตุการณ์ครั้งนี้ตามแง่มุมต่าง ๆ กัน คือปัจจัยสำคัญของการเสียดินแดนครั้งนี้ คือ การขาดแผนที่ ขาดกำลังและการทูต

การขาดแผนที่ ซึ่งระบุเขตแดนของประเทศไว้อย่างชัดเจน ซึ่งการไร้แผนที่ที่ไม่ใช่ ดินเหตุที่ทำให้เสียดินแดน แต่เป็นข้ออ้างของฝรั่งเศสมากกว่า ดินแดนส่วนนี้ใคร ๆ ต่างรับรู้ว่า เป็นของสยามมานาน แม้แต่ฝรั่งเศสเอง กำลังของสยามกองทหารมีขนาดเล็กขาดความรู้ในการใช้อาวุธที่ทันสมัย อาวุธบางอย่างถูกขโมย เรือที่มีใช้การไม่ได้และเป็นเรือที่ล้าสมัย

การทูตและการปกครอง ข้าราชการในคณะรัฐบาลขณะนั้นมีความคิดเห็นเป็น 2 ฝ่าย ในการหาวิธีป้องกันรักษาดินแดน ฝ่ายหนึ่งสนับสนุนการใช้กำลังโต้ตอบฝรั่งเศส อีกฝ่ายสนับสนุนให้ ใช้การทูต ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตัดสินพระทัยเลือกใช้การทูต ทำให้ ประเทศไทยเสียดินแดน ซึ่งการเสียดินแดนในครั้งนั้นเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงได้ยาก เพราะฝรั่งเศส มุ่งมั่นที่จะครอบครองดินแดน แม้แต่อังกฤษก็ไม่หาญกล้าที่จะรับมือ และประเทศอื่น ๆ ก็ไม่ยินดี ยื่นมือมาช่วย

31. ศรีศักร วัลลิโภดม. (2546). พระปิยราชกุมารีสิรินธร. *สารคดี*, 19(218), 94-98.

สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยเป็นสถาบันของสมมุติราชในคติทางพุทธศาสนาเถรวาท ตามโบราณราชประเพณี พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นปราชญ์ ที่รอบรู้และเสียสละเพื่อผู้คนในแผ่นดิน ทรงเจริญรอยตามพระปิยะมหาราช (รัชกาลที่ 5) ในเรื่อง การให้ความใกล้ชิดและความทุกข์ยากของประชาชน

สำหรับความเป็นปราชญ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ นั้นทรงเป็นนิสัยมาตั้งแต่ ทรงพระเยาว์เพราะทรงรักที่จะเรียนรู้ด้วยพระองค์เอง ทรงเอาพระทัยใส่ในศิลปวัฒนธรรมเป็นพิเศษ ทรงดนตรีและทรงขับร้องเพลงไทยเดิมได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นทรงสนพระทัยเรียนรู้ และทรงรับรู้เรื่องต่าง ๆ ทางสังคมและวัฒนธรรม เรื่องภาษาโบราณ และชนชั้นต่าง ๆ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเป็นครูที่ให้แนวคิดและทิศทางที่ดีแก่คนทั้งหลายในเรื่องสังคม วัฒนธรรมและมนุษยธรรม

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเจริญรอยตามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่อง เศรษฐกิจแบบพอเพียงในลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นสิ่งที่เข้ากับความหลากหลายทางชีวภาพ ในแต่ละท้องถิ่น การปรับตัวของคนในท้องถิ่นกับการเพาะปลูกพืชพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติ ทำให้เกิดวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมที่หลากหลายไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ คือ “สัญลักษณ์ของการอนุรักษ์ในเรื่องศิลปวัฒนธรรม และ

เป็นนักพัฒนาที่ยิ่งใหญ่ในเรื่องชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คน” ทรงมีโครงการต่าง ๆ ส่วนพระองค์ และส่วนที่เป็นเครือข่ายทางราชการและเอกชน ในการพัฒนาท้องถิ่นแบบยั่งยืน พระราชกรณียกิจที่ทรงทำให้ประเทศชาติอย่างสำคัญในขณะนี้ คือทรงเป็นทูตสันถวไมตรีทางวัฒนธรรม ที่ได้รับการเชื้อเชิญจากนานาชาติให้เสด็จเยือนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การเสด็จแต่ละครั้ง มีโอกาสทอดพระเนตรและศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม

32. ศิริโรจน์ คล้ามไพบูลย์. (2547). 110 ปี ถวดี ฤทธิเดช ผู้นำกรรมกรคนแรก.

ศิลปวัฒนธรรม, 25(7), 142-149.

ถวดี ฤทธิเดช เกิดเมื่อ พ.ศ. 2437 เป็นครอบครัวชาวสวน ในอำเภอบางช้าง มีชีวิตในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง เดิมโตในช่วงที่ “การเมืองพลเมือง” ทำทาบ “การเมืองแบบราชสำนัก” ได้รับการศึกษาจากการบวชเรียนกับธรรมยุติกนิกาย แห่งสำนักเทพศิรินทร์ เริ่มเข้ารับราชการ ณ กรมอุทการเรือเมื่อ พ.ศ. 2460-2466 และลาออกจากราชการมาเป็นนักหนังสือพิมพ์เริ่มบทบาททางสังคมและการเมืองตั้งแต่นั้นมา เริ่มต้นเป็นนักหนังสือพิมพ์ครั้งแรกที่ “หนังสือพิมพ์สยามศักดิ์” บทบาททางสังคมการเมืองเริ่มปรากฏเมื่อเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ “กรรมกร” ในปี 2465 แต่หนังสือพิมพ์กรรมกร ต้องถูกกดดันให้ปิดฉากลงเมื่อวางแผนจำหน่ายได้เพียง 3 ปี

ต่อจากนั้น ถวดี ฤทธิเดช ได้เปิดหนังสือพิมพ์ฉบับใหม่ในนาม “ปากาไทย” โดยเป็นบรรณาธิการ เขียนวิพากษ์วิจารณ์ความไม่ถูกต้องของรัฐบาลในระบอบราชาธิปไตยอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความไม่เห็นด้วยกับพระคลังข้างที่ซึ่งเก็บค่าเช่าห้องแถวอย่างขูดเลือดขูดเนื้อจากประชาชน หรือการตีพิมพ์บทความที่ตั้งคำถามเกี่ยวกับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทำให้รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมีคำสั่งให้จับกุมในข้อหาหมิ่นประมาท เขาถูกคุมขังในสภาพห้ามเยี่ยม ห้ามประกันเป็นเวลา 3 วัน เมื่อไม่สามารถหาพยานมายืนยันความผิดได้ ต้องคืนอิสรภาพให้ ถวดี ฤทธิเดช และหนังสือพิมพ์ปากาไทยต้องปิดตัวเองลงเนื่องจากขาดงบประมาณในการจัดพิมพ์ แม้ว่าจะมียอดขายสูงถึง 1 หมื่นฉบับต่อเดือน

พ.ศ. 2474-2475 ถวดี ฤทธิเดช เขียนฎีกาถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไว้หลายฉบับ บางฉบับเขียนจากคำร้องขอของราษฎรที่ประสบทุกข์ภัยทางรัฐประศาสนโยบายที่ผิดพลาด เช่น ฎีกาการแก้ไขฐานะของชาวนา เขียนตามคำร้องขอของชาวนา และหลายฉบับเขียนตามความคิดเห็นของตนเองเช่น ฎีกาเสนอความเห็นเพื่อช่วยผู้ไม่มีงานทำ หรือฎีกาตั้งคำถามกับรัชกาลที่ 7 เรื่องค่าใช้จ่ายในการรักษาพระเนตร

ชื่อเสียงของ ถวดี ฤทธิเดช จากการเคลื่อนไหวในระบอบราชาธิปไตยทำให้ราษฎรผู้ถูกกดขี่ยอมรับอุดมคติและปฏิญาณของเขา ปี พ.ศ. 2475 ถวดี ฤทธิเดช ได้ร่วมต่อสู้เรียกร้อง

ความเป็นธรรมเคียงบ่าเคียงไหล่กับกรรมกรรณาง จนได้รับการคัดเลือกเป็นนายกสมาคม
กรรมกรรณางแห่งสยาม ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรจัดตั้งแห่งแรกของผู้ใช้แรงงานไทย

33. ส. ศิวรักษ์. (2547). พระจอมเกล้าฯ เมื่อพระชนวาระครบ 2 ศตวรรษ.

ศิลปวัฒนธรรม, 25(12), 78-86.

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ เจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ทรงมี
พระอัจฉริยภาพและพระคุณูปการต่อประเทศสยามนานาประการ ดังนี้

ด้านการศึกษา ทรงศึกษาอดีตอย่างแตกฉาน แล้วนำอดีตมาประยุกต์ใช้กับรัชสมัย
อย่างเหมาะสม เพื่อความเป็นปึกแผ่นของบ้านเมืองและความรุ่งเรืองสำหรับอนาคต รวมทั้ง
ทรงวางรากฐานการศึกษาด้านภาษาอังกฤษและอังกฤษศึกษาไว้ให้พระราชโอรส เพื่อประโยชน์
แก่ราชการงานเมืองในอนาคต

การเมืองการปกครอง พระองค์ทรงปรีชาหาหรือบรรดาขุนนาง ข้าราชการ ก่อนการ
ตัดสินพระราชหฤทัยในเรื่องสำคัญของบ้านเมือง การเปิดประเทศนั้นเปิดรับอังกฤษ และฝรั่ง
ชาติอื่น ๆ ด้วย ซึ่งเป็นรัฐประศาสน์นโยบายในการคานอำนาจอย่างฉลาดเฉลียว และที่สำคัญมีการใช้
คำว่าสยามเป็นนามของประเทศทางราชการ

การศาสนา ทรงสร้างพระสยามเทวาริราชเพื่อปกป้องรักษาประเทศ และทรงชักนำ
ให้คนรุ่นใหม่เข้าใจได้ว่าพุทธศาสนาเป็นไปในทางวิทยาศาสตร์ ในขณะที่ทรงผนวชทรงตั้งคณะ
ธรรมยุติกนิกายขึ้นได้สำเร็จและแพร่ขยายไปยังประเทศอื่น ๆ ทรงนำบทสวดทำวัตรเช้าทำวัตรค่ำ
มาใช้แทนบทบอแก้ว์ตรและทำวัตรพระของเก่า นอกจากนั้น ยังโปรดให้ตั้งโรงพิมพ์ขึ้นที่
วัดบวรนิเวศวิหาร เพื่อเผยแพร่ศาสนา

34. สมชาย ปรีชาศิลปะกุล. (2545). ความยกย่องในประวัติศาสตร์ของบิดา
แห่งกฎหมายไทย. ศิลปวัฒนธรรม, 23(9), 70-86.

พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ หรือพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เป็น
พระราชโอรสองค์ที่ 14 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติแต่เจ้าจอมมารดาตลับ
ณ วันพุธที่ 21 ตุลาคม 2417 ทรงสำเร็จการศึกษาชั้นต้นที่ โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ
เมื่อสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมแล้วพระองค์ทรงเลือกศึกษาต่อในวิชากฎหมาย ในปี พ.ศ. 2434
ทรงเป็นพระโอรสรุ่นแรกที่ได้เสด็จไปศึกษาต่อยังทวีปยุโรป เมื่อ พ.ศ. 2428 ที่วิทยาลัยไครสต์เชิช
ในมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด และสำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาบี เอ เมื่อ พ.ศ. 2436 เมื่อเสด็จกลับ
เมืองไทยทรงเริ่มต้นเข้ารับราชการ ในกรมราชเลขาณุกการ อันเป็นการเริ่มต้นการทำงานของพระองค์
พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์สิ้นพระชนม์เมื่อ พ.ศ. 2463 ขณะมีพระชันษาได้ 47 ปี

การจัดตั้งพินูญนิธิเป็นพิธีกรรมแรกที่ได้ดำเนินการเพื่อรำลึกถึงพระคุณของพระองค์เจ้า
รพีพัฒนศักดิ์ แต่การจัดตั้งมูลนิธิเพื่ออุดหนุนให้นักกฎหมายในด้านการศึกษาคงไม่ช่วยทำให้
พระเกียรติคุณของพระองค์ได้ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง

วันที่ 27 มกราคม 2507 มีพิธีเปิดอนุสาวรีย์พระรูปพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรี
ดิเรกฤทธิ์ (หรือพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์) ผู้ซึ่งภายหลังต่อมาเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในฐานะของ
“พระบิดาแห่งกฎหมายไทย” ต่อมามีการสร้างอนุสาวรีย์เพื่อรำลึกถึงพระองค์ นักกฎหมายส่วนใหญ่
เข้าใจว่าพระรูปของพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ที่หน้ากระทรวงยุติธรรมเป็นอนุสาวรีย์แห่งแรก และ
แห่งเดียวที่ได้มีการสร้างเพื่อรำลึกถึงพระองค์ ความจริงแล้วได้มีการสร้างพระรูปจำลองของ
พระองค์พร้อมกับรูปจำลองของเจ้าพระยาอภัยราชา เมื่อ พ.ศ. 2470 นับเป็นการสร้างสัญลักษณ์
เพื่อแสดงถึงบทบาทและความสำคัญของพระองค์ต่อการปฏิรูประบบกฎหมายไทยเป็นครั้งแรก

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และ
การเมืองขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2477 และโอนโรงเรียนกฎหมายไปรวมกับคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์
ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโอนพระรูปจำลองมาเป็นทรัพย์สินของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และการเมืองด้วย แต่ไม่ถูกแสดงในพื้นที่สาธารณะของมหาวิทยาลัยรวมถึงไม่มีความหมายต่อ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง เหตุผลสำคัญคงเป็นเพราะความแตกต่างตั้งแต่รากฐาน
ความคิดของการตั้งสถาบันการศึกษาทั้งสอง คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองถูกตั้งขึ้น
เพื่อรองรับการปกครองแบบใหม่ที่นำเอารัฐธรรมนูญมาเป็นหลักในการปกครอง ในขณะที่
โรงเรียนกฎหมายเป็นหนึ่งในสี่โรงเรียนที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อผลิตบุคลากรเข้าสู่ระบบราชการ
เพื่อรองรับการขยายตัวของระบบราชการในสมัยรัชกาลที่ 5 และพระรูปหลักของพระองค์เจ้า
รพีพัฒนศักดิ์ได้ถูกเก็บไว้อย่างเงียบเชียบ จนกระทั่งครบรอบ 50 ปี ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และการเมืองจึงได้มีการค้นพบ

กระบวนการสร้างความหมายของพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ผ่านอนุสาวรีย์จะประสบ
ความยุ่งยากอันเนื่องมาจากความผันแปรทางการเมือง อุดมการณ์ และสถานที่ ก่อนหน้าทศวรรษ
2500 จะมีการยอมรับความสำคัญของพระองค์ในฐานะผู้นำการปฏิรูประบบกฎหมายไทย แต่การ
ยอมรับอยู่ในวงจำกัด

ใน พ.ศ. 2497 เนติบัณฑิตยสภาได้จัดทำได้จัดงานเพื่อรำลึกถึงพระองค์ในฐานะ
ที่ทรงเป็นผู้มีพระคุณต่อศาลยุติธรรมและวงการนิติศาสตร์ของไทย ทั้งนี้วงการนิติศาสตร์ยกย่องว่า
เป็นองค์ “ปฐมาจารย์ของนักนิติศาสตร์” สืบไป

35. สมศักดิ์ ชูโต. (2549). พ่อหลวงของประชาชน. กิรินทร์, 23(12), 62-64.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีบทบาทสำคัญต่อปวงชนชาวไทย เป็นที่ประจักษ์หลายประการ ดังแนวพระราชดำริที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ พระองค์ทรงคิดค้นเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองนั่นคือ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ความพอดีและความรับผิดชอบในการดำเนินชีวิต และการตั้งมั่นในหลักปรัชญาความพอเพียงก่อให้เกิดจริยธรรม อันได้แก่ ความซื่อสัตย์ มัธยัสถ์ อุดม และ پاکเพียรช่วยสร้างวงจรการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์และพร้อมที่จะต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ในทางการเมือง พระองค์ทรงมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมืองและให้คำแนะนำทางออกที่สงบสุข ทรงเลือกเวลาจัดการได้อย่างเหมาะสม ทรงมีพระทัยประนีประนอม และพระราชทานคำแนะนำอย่างนุ่มนวล ช่วยให้สถานการณ์ทางการเมืองคลี่คลาย นอกจากนี้พระองค์ทรงเป็นพระบิดา พระอาจารย์และเป็นที่ปรึกษา รวมทั้งทำหน้าที่อย่างเป็นทางการในฐานะพระประมุขของประเทศ

บทบาทดังกล่าวของพระองค์เป็นที่ประจักษ์ไปทั่วโลก ดังที่องค์การสหประชาชาติได้ขุดเกล้าฯ ถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ และถวายพระนามแด่พระองค์ท่านว่า “กษัตริย์นักพัฒนา”

36. สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2546). ประวัติศาสตร์สังคม-วัฒนธรรม สยามประเทศไทย ในสุวรรณภูมิที่เมืองอู่ทอง. ศิลปวัฒนธรรม, 25(1), 96-109.

บริเวณที่เป็นประเทศไทยทุกวันนี้แต่เดิมเรียกว่า “สยาม” เป็นส่วนหนึ่งของผืนแผ่นดินใหญ่ อูยาคเนย์ หรือ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีมนุษย์หลายเผ่าพันธุ์อาศัยอยู่มาช้านาน ชุมชนหมู่บ้านยุคแรก ราว 5,000 ปี มนุษย์รู้จักปลูกสร้างที่อยู่อาศัย ปลูกข้าว ทำนา เลี้ยงสัตว์ มีผู้หญิงเป็นหมอผีทำหน้าที่เป็นหัวหน้าเผ่าพันธุ์ หลังจากนั้นราว 4,000 ปี ผู้คนบางกลุ่มมีความรู้สามารถถลุงโลหะและนำมาเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน มีการค้นพบที่บ้านเก่าจังหวัดกาญจนบุรี บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ช่วงเวลา 3,000 ปีมีการเคลื่อนย้ายแหล่งเพื่อหาบริเวณที่มีแร่ธาตุและทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ เช่น เหล็ก และเกลือ แหล่งที่มีมากที่สุดคือทุ่งกุลาร้องไห้ ในเขตอีสานใต้ ส่วนที่เป็นแผ่นดินใหญ่มีแม่น้ำแม่โขงเป็นแม่น้ำสายสำคัญ ด้านความเชื่อวัตถุสิ่งของมีหลักฐาน คือกลองสัมฤทธิ์ที่เรียกว่ามโหระทึก เป็นสัญลักษณ์ของพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ ระบบความเชื่อของศาสนาของคนยุคนี้คือ ผี แต่สัตว์ที่เชื่อร่วมกันคือ งู และกบ ชุมชนหมู่บ้านแต่ละท้องถิ่นกระจายอยู่ทั่วไปคือ มีชุมชนขนาดใหญ่เป็นศูนย์กลางมีผู้หญิง เป็นหัวหน้า ต่อมาเรียกว่า “เจ้าเมือง” นับเป็นหน่วยทางการเมืองยุคแรกๆ ที่ผู้คนรวมตัวกัน

ราว 2,500 ปี มีพ่อค้าชาวอินเดียเดินทางมาแลกเปลี่ยนสิ่งของสินค้า และเรียกอุษาคเนย์ว่า “สุวรรณทวีป” และ “สุวรรณภูมิ” เมื่อมีการติดต่อกับชนชาวอินเดียจึงรับแผนอารยธรรมอินเดียมาใช้ โดยแบ่งชนชั้นปกครองหรือชนชั้นสูง กับชนชั้นถูกปกครองชนชั้นต่ำช่วงปี 400-500 ได้มีการขยายการค้าขายกับชาวจีนทำให้มีเมืองท่าและสถานีการค้าทางทะเลเกิดขึ้น 2 แห่งสำคัญคือ คลองท่อม หรือ ตะโกลา จังหวัดกระบี่ และทางทะเลตะวันตกกับออกแก้ว หรือพุนนังปากแม่น้ำโขง ในเวียดนาม บริเวณสุวรรณภูมิลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยามีเมืองสำคัญขึ้นทางฟากตะวันตกของอ่าวไทย คือเมืองอุทอง มีการสร้างสถูปเจดีย์เป็นครั้งแรกและแห่งแรกที่นี่ ชนชั้นสูงของเมืองอุทองรับอารยธรรมอินเดีย เรียนรู้คัมภีร์สำคัญ คือคัมภีร์ฝ่ายพุทธ ได้แก่พระสูตร คัมภีร์ฝ่ายพราหมณ์ ได้แก่ มหาภารต 2 เรื่อง คือ มหาภารต กัปภวายณะ

พ.ศ. 1000 เริ่มต้นยุคทวารวดี ระยะเริ่มแรกมีชุมชนบ้านเมืองเล็ก ๆ และเติบโตเป็นสถานีการค้ามีศูนย์กลางอยู่เมืองละโว้ (ลพบุรี) รัฐละโว้สืบยุคทวารวดีเริ่มมีพันธ์ข้าวต่างประเทศเรียกว่า “ข้าวเจ้า” แต่ประชากรยังกินข้าวเหนียว พ.ศ.1700 มีการเปลี่ยนแปลงทางศาสนา-การเมืองครั้งใหญ่ อาณาจักรกัมพูชาเปลี่ยนศาสนาพราหมณ์เป็นพุทธศาสนาเถรวาท

พ.ศ. 1800 เกิดโรคระบาดครั้งใหญ่ คือกาฬโรค หรือ โรคห่า ทำให้ผู้คนล้มตายจำนวนมาก สมเด็จพระรามาธิบดีจึงสถาปนาพระราชวังศูนย์กลางอยุธยาศรีรามเทพขึ้นใหม่ รู้จักในนาม “พระนครศรีอยุธยา” หรือ “กรุงศรีอยุธยา” กรุงศรีอยุธยาล่มสลายเมื่อ พ.ศ. 2310 เกิดศูนย์กลางใหม่คือ “กรุงธนบุรี” จนถึงปี พ.ศ. 2325 สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นใหม่ แต่บรรดานานาประเทศรู้จักในนาม “สยาม” หรือ “SIAM” จนถึง พ.ศ. 2482 เปลี่ยนจากชื่อสยามเป็น “ประเทศไทย” เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “THAILAND” บรรดาชาวสยามกลายเป็นคนไทยสืบถึงปัจจุบัน

37. สุคารา สุจนายา. (2547). ประวัติศาสตร์เก็บตกที่อิหร่าน (เปอร์เซีย) ย้อนรอยสายสัมพันธ์จาก ยุคสุวรรณภูมิถึงปัจจุบัน. *ศิลปวัฒนธรรม*, 25(5), 76-92.

บันทึกการเดินทางของผู้เขียนบทความ บันทึกจดหมายเหตุพ่อค้าฝรั่งเศส และบันทึกจากที่ต่าง ๆ แสดงถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมอิหร่าน (เปอร์เซีย) ที่มีต่อประเทศไทย ทั้งด้านศาสนา ภาษา วรรณกรรม อาหาร และสถาปัตยกรรม

ศาสนา นอกจากการเดินทางมาค้าขายของชาวอิหร่านแล้ว พวกเขายังเผยแพร่ศาสนา กับคนไทยด้วย

ภาษา มีการนำภาษาอิหร่านมาใช้ เช่น คำว่า “ปสาน” มากจากคำว่า บอซร์ หรือ บาซาร์ ที่แปลว่า ตลาดห้องแถว ตลาดขายของแห้ง ในภาษาอิหร่าน และคำว่ากุหลาบ เป็นคำมาจากภาษาอิหร่าน ไม่ได้หมายถึงดอกกุหลาบแต่หมายถึงน้ำหอม

วรรณกรรม วรรณคดีไทยหลายเรื่อง กล่าวถึงสินค้าที่มาจากอิหร่าน เช่น เรื่องอิเหนา กล่าวถึงน้ำกุหลาบซึ่งหมายถึงน้ำคอกไม้หรือน้ำหอม ไว้ดังนี้

ไขสุหร่ายหยดย้อยเป็นฝอยทอง

อาบละอองต้องพระองค์ตั้งสายฝน

น้ำกุหลาบหอมฟุ้งจรุงปน

ทรงสุคนธาประทีนกลิ่นไอพาร

สถาปัตยกรรม มีการรับอิทธิพลของศิลปะเปอร์เซีย เช่น พระนารายณ์ราชนิเวศน์ ที่ลพบุรี มีการทำน้ำพุในพระอุทยาน รวมทั้งเทคนิคการเรียงอิฐสร้างโดมในการก่อสร้างเจดีย์

อาหารหลายชนิดปรุงรสด้วยกะทิและเครื่องเทศ เช่น มัสมั่น กุรหม่า แกงกะหรี่

38. สุเนตร ชุตินทรานนท์. (2546). ขัตติยนาารีแห่งราชอาณาจักรสยามที่ถูกมองข้าม ความสำคัญ. *ศิลปวัฒนธรรม*, 24(3), 70-99.

บทความนี้ปรับปรุงมาจากงานวิจัยหนังสือ “พระสุพรรณกัลยา จากตำนานสู่หน้าประวัติศาสตร์” ของ ดร.สุเนตร ชุตินทรานนท์ จัดพิมพ์เผยแพร่เมื่อ พ.ศ. 2542 โดย พ.ญ.นลินี ไพบูลย์ เป้าหมายสำคัญของงานวิจัยอยู่ที่เรื่องพระสุพรรณกัลยาในบริบททางประวัติศาสตร์ว่าด้วยความสัมพันธ์อยุธยา กับ หงสาวดีเพื่อเปิดทางไปสู่ความรู้ของสตรีสูงศักดิ์โดยเฉพาะขัตติยนาารี ในประวัติศาสตร์อยุธยา บุคคลผู้สมควรได้รับการยกย่องขึ้นเป็นวีรบุรุษหรือวีรสตรีนั้นควรมีคุณสมบัติพิเศษไปกว่าบุรุษทั้งหลายทั้งในด้านอัจฉริยภาพทางสติปัญญา ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว ความเสียสละ และเป็นผู้ที่ได้ใช้คุณลักษณะพิเศษทำประโยชน์ให้สังคมเพื่อชาติและประเทศ เป็นสำคัญ ความสำคัญของพระสุพรรณกัลยา ไม่ใช่เป็นเพียงพระพี่นางของสมเด็จพระนเรศวร เท่านั้น แต่เป็นขัตติยนาารีที่ทรงศักดิ์ มีรากฐานในด้านบทบาท และฐานันดรศักดิ์ที่สืบมา ในชนบประเพณี และวิถีทางการเมืองของราชสำนักอยุธยาที่ต้องมีสตรีร่วมเป็นองค์ขับเคลื่อน

ขัตติยนาารีที่มีบทบาทสำคัญในสมัยประวัติศาสตร์อยุธยาก่อนสมัยพระสุพรรณกัลยา คือ “แม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์” หรือ “ท้าวศรีสุดาจันทร์” อยู่ในสมัยรัชกาลสมเด็จพระชัยราชาธิราช นอกจากนี้ยังมี “สมเด็จพระอัครมเหสี” และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระราชบุตรี พระธิดาในรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ หรือรู้จักในนาม พระศรีสุริโยทัย และพระมหาบรมคิลก สมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระสวัสดิราชธิดา พระวิสุทธิกษัตริย์ เป็นหนึ่งในขัตติยนาารี ที่มีบทบาทสำคัญด้านการเมืองอีกพระองค์หนึ่ง

ขัตติยนาารีมีบทบาทสำคัญควบคู่กับบุรุษเพศในการขับเคลื่อนกงล้อทางประวัติศาสตร์

มาโดยตลอดแต่การบันทึกประวัติศาสตร์มักจะทำให้ความสำคัญกับพระมหากษัตริย์ ซึ่งถือเป็นส่วนรวมแห่งอำนาจทั้งในทางโลกและทางธรรมเป็นเหตุให้เกิดการละเลยที่จะบันทึกเรื่องราวของคนกลุ่มอื่น

พระสุพรรณกัลยา ทรงมีพระจริยวัตรในพระราชพงศาวดาร และมีเรื่องราวปรากฏเป็นหลักฐานต่างชาติและหลักฐานประเภทคำบอกเล่า ทรงเป็นขัตติยนารีที่สูงด้วยฐานันดรศักดิ์ ทรงเป็นองค์ประกันที่ราชสำนักหงสาวดี เป็นผู้มีความสำคัญที่สุดในฐานะที่เป็นสายเหนี่ยวรั้งความสัมพันธ์และความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างราชสำนักหงสาวดีและอยุธยา

39. สุพจน์ แจ็งเร็ว. (2549). พระราชปรัการรัชกาลที่ 3 เมื่อก่อนเสด็จสวรรคต. *ศิลปวัฒนธรรม*, 27(6), 91-109.

สามเดือนก่อนที่รัชกาลที่ 3 เสด็จสวรรคต พระอาการป่วยเริ่มหนักขึ้นจนตระหนักแก่พระราชหฤทัยว่าจะเป็นอวสานแห่งพระชนมายุ เพื่อมิให้เป็นการประมาทพระองค์ทรงแสดงพระราชปรัการและพระราชประสงค์ด้วยเรื่องต่างๆ ทั้งเรื่องเล็กและเรื่องใหญ่ ด้วยเหตุที่ไม่อาจทราบได้ว่าผู้ใดจะขึ้นครองราชย์บัลลังก์สืบต่อจากพระองค์ พระราชปรัการที่สำคัญที่สุดคือเรื่องการปกครองแผ่นดินพระองค์ขอให้ทุกคนทั้งพระญาติประยูรวงศ์กับขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อยมีความสามัคคีกันอย่าฆ่าฟันกัน จงช่วยกันรักษาแผ่นดิน เงินในพระคลังที่มีอยู่ 40,000 ช่าง จะทรงขอท่านผู้ครองแผ่นดิน 10,000 ช่าง เพื่อใช้ในการพระราชกุศลที่ยังค้างอยู่ เหลืออีก 30,000 ช่าง จงเอาไว้ใช้ในการแผ่นดินต่อไป และเรื่องพระอัฐิของพระโอยกัและพระโอยกากับพระบรมอัฐิสมเด็จพระศรีสุลาไลยพระบรมราชชนนี ให้มอบกับพระเจ้าลูกเธอผู้ชายพระองค์ใดพระองค์หนึ่ง เว้นเสียแต่ว่าเขาเสียชีวิตหมดแล้วให้มอบไว้กับพระเจ้าลูกเธอผู้หญิง

หลังจากพระองค์เสด็จสวรรคต พระราชทรัพย์นั้นในรัชกาลต่อมาก็ยังคงอยู่ครบ เว้นแต่ในส่วนที่พระองค์ทรงขอไว้บำเพ็ญพระราชกุศล

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ขึ้นครองราชย์ เกิดกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ร.ศ.112 ฝรั่งเศสเรียกร้องให้ไทยชำระเงินค่าปรับและเงินค่าทำขวัญรวม 3,000,000 ฟรังก์ ฝ่ายไทยจำต้องจ่ายเงินดังกล่าวโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และเงินที่รัฐบาลไทยจ่ายในครั้งนั้นก็คือเงินจากพระราชทรัพย์ที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเก็บไว้นั่นเอง

40. สุวดี เจริญพงศ์ และอภิชา ชุตินวงศ์พิสิฎฐ์. (2547). พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการเสด็จประพาสสิงคโปร์. *กินรี*, 21(9), 61-63

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการเสด็จประพาสสิงคโปร์

หลายครั้ง เนื่องจากพระองค์ทรงมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ ประการแรก เพื่อสืบทอดนโยบายการเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับสิงคโปร์ให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ส่งผลดีต่อกลุ่มการเมืองฝ่ายพระองค์ในช่วงวิกฤตการณ์วังหน้า พ.ศ. 2417

ประการที่สอง เพื่อศึกษาวิธีการปกครองตามแบบอย่างอังกฤษ พระองค์ทรงใช้การเสด็จสิงคโปร์เป็นการสร้างภาพลักษณ์ความเป็นบุคคลที่ทันสมัย มีความรู้รอบด้าน และพร้อมที่จะบริหารประเทศ

ประการสุดท้าย เพื่อศึกษาความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมแบบตะวันตก พระองค์เปิดโอกาสให้กลุ่มข้าราชการฝ่ายหน้าและกลุ่มสตรีราชสำนักฝ่ายในมีโอกาสสัมผัส และเรียนรู้วัฒนธรรมตะวันตก เพื่อการนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ต่อบ้านเมือง

41. 60 ปีใต้ร่มพระบารมี. (2549). *กวีนิพนธ์*, 23(6), 94-95.

ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ในปี พ.ศ. 2549 บริษัทการบินไทยมีการจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ คือ โครงการ “Thailand home coming” จัดขึ้นเพื่อชวนเชิญให้คนไทยในต่างแดนกลับสู่แผ่นดินไทย รวมทั้งคนไทยในประเทศไทยที่อยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ให้เข้าร่วมชมนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติที่จัดขึ้น ณ อิมแพ็คเมืองทองธานี รวมทั้งบริษัทการบินไทยให้การสนับสนุนและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานดังกล่าวไปทั่วโลก ด้วยการอัญเชิญตราสัญลักษณ์ฉลองราชสมบัติครบ 60 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาติดบริเวณด้านข้างลำตัวของเครื่องบินทุกลำ พร้อมทั้งจัดทำป้ายพระราชดำรัสเฉลิมพระเกียรติฯ ติดตั้งตามจุดบินหลักในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้และตลอดเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินจากกรุงเทพฯ สู่วัดพระธาตุนคร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึง 31 ธันวาคม 2549

นอกจากนั้นยังมีการจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติอื่น ๆ ที่บริษัทการบินไทยร่วมสนับสนุนกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น การจัดประกวดเรียงความสำหรับเยาวชนโดยการอัญเชิญพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในหัวข้อ “กีฬาสร้างคน คนสร้างชาติ” เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์ท่าน และยังร่วมกับกองบัญชาการทหารสูงสุดจัดการแสดงมัลติมีเดียและพลุเฉลิมพระเกียรติ 60 ปี ครองราชย์ในวันเสาร์ที่ 17 มิถุนายน 2549 ณ ริมทะเลสาบเมืองทองธานี

42. เอนก นาวิกมูล. (2546). ตลาดท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *สารคดี*, 19(225), 18-19.

ตลาดท่าเรืออยู่บริเวณริมแม่น้ำป่าสัก อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นตลาดขนาดเล็กตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำและใกล้สถานีรถไฟ ในตลาดมีห้องแถวไม้ปลูกเรียงรายยาวไปตลอด

สองฟากถนน มีทั้งห้องแถวชั้นเดียวและสองชั้น เนื้อประตู่ร้านค้าส่วนใหญ่มีการฉลุลายบนแผ่นไม้เป็นลายง่าย ๆ ในตลาดแห่งนี้มีธนาคารอยู่สองสามแห่ง

ในอดีตตลาดท่าเรือเคยเป็นชุมชนของคนยุคเก่า เป็นที่พักจอดเรือของผู้ที่จะเดินทางขึ้นไปนมัสการพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ต่อจากนั้นจึงเดินทางต่อด้วยม้าและช้าง เนื่องจากในสมัยก่อนยังไม่มีการไฟ

ตลาดท่าเรือ เคยประสบเหตุการณ์ระทึกขวัญ คือถูกโจรปิดตลาดปล้น แม้ว่าตลาดท่าเรือจะมีขนาดเล็ก แต่ก็มีร้านทองถึงห้าร้าน มีสาขาธนาคารเกือบทุกแห่ง เหตุเกิดเย็นวันอาทิตย์ที่ 5 ธันวาคม 2508 เวลานั้นมีคนเดินไปตามปรกติ ทันใดนั้นมีเสียงปืนดังขึ้นหนึ่งนัด พร้อมเสียง “ไอ้เสือบุก” จากนั้นผู้คนก็แตกฮือวิ่งกันซุกมุน โจรเข้าทุบกระจกร้านทอง ร้านขายวิทยุ นาฬิกา ฯลฯ กวาดทรัพย์สินของมีค่าอย่างรวดเร็วราว 20 นาที แล้วหายไปกับพร้อมยิงปืนคู่เป็นระยะ ๆ

เนื่องจากเป็นคดีสะเทือนขวัญ และเพื่อไม่ให้มีใครเอาเป็นเยี่ยงอย่าง ดำรวจดำเนินการสืบสวนพบว่าผู้ร้ายกลุ่มนี้มีจำนวน 17 คน มีเสือใบ กุลแพ เป็นผู้นำ จากนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจติดตามโจรผู้ร้ายจนจับกลุ่มได้ หกคน นอกนั้นถูกยิงตาย และยอมมอบตัว

รัฐบาลในสมัยนั้นได้ใช้มาตรา 17 สั่งประหารชีวิต โจรร้ายทั้งหมด ที่ตลาดท่าเรือนั่นเอง เหลือรอดแต่นายลำพอง มหาวิจิตร ซึ่งตำรวจถือว่าอายุน้อย ถูกชักจูงเพราะความโง่ แต่ให้การมีประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่ จึงให้จำคุก 20 ปี ซึ่งเป็นตำนานหนึ่งของตลาดท่าเรือ

43. อเนก นาวิกมูล. (2546). ตลาดบางพลี. สารคดี, 19(224), 18-19.

ตลาดบางพลี เป็นตลาดเก่าขนาดใหญ่มีอายุนับร้อยปี อยู่ข้างวัดบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นตลาดที่มีคลองเล็กไหลมาเจอคลองใหญ่ กำลังอยู่ในวัยร่วงโรยเพราะทางสัญจรเปลี่ยนไป จากที่คนเคยใช้เรือและลำคลองเป็นหลักเปลี่ยนมาเป็นรถ และมีถนนใหม่ ๆ แทน ทางเดินในตลาดเป็นทางแคบ ๆ เหมือนตลาดริมน้ำทั่วไป ใกล้ตลาดบางพลีมีวัดชื่อว่า “วัดบางพลีใหญ่” อยู่ริมคลอง 2 สาย สายหนึ่งเป็นคลองใหญ่ชื่อ “คลองสำโรง” เป็นคลองที่ชาวบางพลีแห่พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเรียกว่า “หลวงพ่อโต” ก่อนออกพรรษา 2 วันระหว่างแห่หลวงพ่อโต จะมีคนโยนบัวลง ไปบูชาพระจนเต็มลำเรือ ประเพณีนี้มีชื่อเสียงระดับประเทศ มีคนร่วมทำบุญมากมาย สาเหตุของการโยนบัวเพราะแถบนี้มีบัวมากและดอกบัวเป็นดอกไม้ทางพุทธศาสนา คลองอีกสายหนึ่งเป็นคลองเล็กชื่อ “คลองบางพลี” ยังมีห้องแถวไม้รูปมูมฉากยาวหลายสิบห้องสร้างต่อเนื่องกัน มีการเชื่อมต่อกันด้วยสะพานไม้เล็ก ๆ สองฟากคลองมีต้นไม้และบ้านเรือน ร้านค้า มีร้านขายเครื่องมือเกษตรกรรม ร้านก๋วยเตี๋ยว ร้านเครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องดื่ม น่านั่งชมวิว นอกจากนี้ยังมีร้านขายขนม ขายน้ำ และขายทอง ยังมีช่างทองทำงานกันอย่างขยันขันแข็ง

วัดบางพลีเป็นวัดที่เจริญเติบโต มีอาคารสูงใหญ่ และมีเมรุขนาดใหญ่ แสดงว่าเศรษฐกิจของวัดดี แต่ตลาดบางพลีหรือชุมชนรอบวัดค่อนข้างจะเสื่อมโทรม

44. อเนก นาวิกมูล. (2545). ตลาดบ้านสุด สุพรรณบุรี. *สารคดี*, 18(206), 14-15.

“ตลาดบ้านสุด” อยู่ตำบลไผ่กองดิน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีอายุเกือบ 100 ปี ขนาดของตลาดไม่เล็กไม่ใหญ่เรียกว่ากำลังดี ภายในตลาด มีร้านช่างทอง ร้านกล้วยเดี่ยว ร้านเสื้อผ้า ร้านขายยา ร้านกาแฟ ร้านตัดผม ร้านขายเครื่องใช้ในเรือนและครัวเรือน ร้านขายถ้วยชามเบ็ดเตล็ด และร้านขายของสดของชำ ตลาดบ้านสุด เคยคึกคักสุดขีดเมื่อ 40-50 ปีที่แล้ว เคยมีเกวียนและ เรือนนาขนิด จอดกันเต็มไปหมด

เสน่ห์ของตลาดแห่งนี้ คือสีสันจากข้าวของหลากสี หน้าตาบ้านเรือน และการโอภาปราศรัยตามสำเนียงภาษาถิ่น ฟังตรงข้ามมีเรือนไทยสวยงามหลงเหลืออยู่

ในอดีตเคยมีเรือเที่ยวของบริษัทสุพรรณแล่นไปมาระหว่างกรุงเทพฯ บ้านแพน ทำให้ตลาดมีชีวิตชีวาแต่ในปัจจุบันภาพเหล่านี้ได้สูญหายไปหมดแล้ว

45. อเนก นาวิกมูล. (2547). ตลาดศรีประจันต์. *สารคดี*, 19(228), 18-19.

ตลาดศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ ด้านหนึ่งอยู่ริมแม่น้ำสุพรรณ อีกด้านหนึ่งอยู่ริมถนนสายสุพรรณ-ชัยนาท ภายในตลาดสร้างเป็นห้องแถวไม้สองชั้นหันหน้าเข้าหากัน ระเบียงชั้นสองต่อยื่นออกมาเป็นที่ตั้งศาลพระภูมิ สินค้าที่จำหน่ายในตลาดนี้มีทั้งเสื้อผ้า ยารักษาโรค เครื่องมือการเกษตร ของใช้เบ็ดเตล็ด และอาหาร

ช่วงกลางตลาด จำหน่ายผัก ปลา และของกินต่าง ๆ ช่วงสุดท้ายของตลาดปลูกเป็นห้องแถวไม้ที่มีลานกว้างตรงกลาง สำหรับขายหนังหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ห้องแถวช่วงในสุดมีความงดงามจากบานเกล็ดประตูหน้าต่าง และบริเวณใต้ชายคามีการประดับกระจกสีต่าง ๆ ทั้งสีแดง น้ำเงิน และสีเหลือง ภายในตลาดรวมทั้งถนนหรือซอยเล็ก ๆ มีความสะอาด เป็นระเบียบ ไม่ถูกลูกค้านั่งและไม่เห็นขยะเกลื่อนตลาด

บริเวณใกล้เคียงตลาดศรีประจันต์ ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง เช่น วัดบ้านกร่าง วัดวรจันทร วัดพร้าวน และพิพิธภัณฑสถาน

46. อเนก นาวิกมูล. (2545). ตลาดสามชุกเดิม. *สารคดี*, 18(211), 18-19.

ตลาดสามชุกเดิม คือหมู่บ้านสามเพ็ง ผู้สร้างตลาดและห้องแถวคือ ขุนจ้านวงศ์จันารักษ์ หรือเจ้าแก้วแห้ว แอ่เฮ้ง ตลาดมีขนาดกว้างใหญ่ ร้านค้าในตลาดสร้างเป็นห้องแถวไม้สูงสองชั้น ช่องลมบริเวณป้ายหน้าร้านของทุกห้องจะมีลายฉลุประดับ ภายในตลาดดูสะอาด มีชาวบ้านเดินไปมาอยู่เป็นระยะ ๆ ไม่เจียบเหงา ร้านค้าขายของหลากหลายชนิด ทั้งร้านขายทอง ขายของสด ของเล่น

ของใช้ทางการเกษตร เสื้อผ้า และสินค้าในชีวิตประจำวัน ร้านค้าหลายร้านในตลาดแห่งนี้ยังคงเก็บรักษาตู้สมัยเก่า ๆ เอาไว้ให้ชม

บริเวณเชิงสะพานด้านหลังของตลาดที่อยู่ติดกับแม่น้ำสุพรรณมีร้านกาแฟเจ้าเก่า ในร้านนี้มีโต๊ะเก้าอี้รูปปั้นอ่อนช้งบนหลายสิบตัว ในสมัยก่อนมีเรือแพแฉะเวียนอยู่เป็นประจำ แต่ปัจจุบันเมื่อมีการใช้ถนน การใช้เรือแพน้อยลง แต่ร้านกาแฟแห่งนี้ก็ยังคงเก็บสิ่งมีค่าไว้ เช่น แก้วกาแฟพิมพ์ลายมือเขียนว่า ร้านกาแฟท่าเรือส่งมีกาแฟผสมรสพิเศษ สามชุกสุพรรณ

แม้ความเจริญของโลกจะเปลี่ยนไป แต่ตลาดสามชุกก็ยังคงอนุรักษ์เอกลักษณ์อันมีค่าของท้องถิ่นเดิมไว้

ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี จำนวน 18 บทความ ดังนี้

1. กองบรรณาธิการ. (2545). ล่องเจ้าพระยา ทอดผ้าป่ามหาจุลศ 61 วัน. สารคดี, 18(212), 44.

ประเพณีทอดผ้าป่าเป็นมรดกตกทอดมาแต่สมัยพุทธกาล เมื่อครั้งที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ทรงอนุญาตให้ภิกษุรับผ้าจีวรจากคฤหัสถ์ ให้ใช้แต่ผ้าบังสุกุลหรือชาวบ้านเรียกผ้าป่าเท่านั้น เนื่องจากเป็นผ้าที่ไม่มีเจ้าของตั้งอยู่ตามที่ต่าง ๆ ตามกองขยะ หรือผ้าพันห่อศพ ชาวบ้านที่มีความศรัทธาเห็นความยากลำบากของพระภิกษุ จึงหาทางช่วยเหลือ โดยนำผ้าไปทิ้งตามทางที่พระเดินผ่านหรือตามกองขยะ หรือนำไปห่อศพไว้ ไม่เช่นนั้นพระภิกษุจะไม่ยอมรับผ้าไว้ จนมีผู้นิยมทำกันเป็นประเพณีตกทอดถึงปัจจุบัน

การทอดผ้าป่าไม่ได้มีกำหนดระยะเวลาแน่นอน สุดแต่ความเลื่อมใสศรัทธา ส่วนใหญ่จะจัดใกล้ออกพรรษาหรือช่วงออกพรรษแล้ว สำหรับการทอดผ้าป่าของบริษัทไทยประกันชีวิต จำกัด ที่จัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 21 ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 (กัณยายน) พุทธศักราช 2545 นั้น จัดกระบวนเรือล่องไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา แล้วทอดผ้าป่ามหาจุลศ ณ วัดริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาจำนวน 61 วัด ในเขต 4 จังหวัด คือ กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา วัดสำคัญที่ขบวนเรือแฉะทอดผ้าป่า เช่น วัดพนัญเชิง วัดนิเวศธรรมประวัติ วัดกุฎี วัดไผ่ล้อม เป็นต้น

การทอดผ้าป่าครั้งนี้ ถือเป็นงานทอดผ้าป่าทางเรือที่ยาวที่สุดในโลกประกอบด้วยเรือกว่า 60 ลำ มีผู้ร่วมงานกว่า 3,500 คน

2. กัณฐิมา ศรีอุคม. พร ของพระนครในสมัยรัชกาลที่ 5. เมืองโบราณ, 32(1), 36-49.

พระนคร หรือ กรุงเทพมหานคร เติบโตจากสมัยต้นรัตนโกสินทร์เมื่อมีการขุดคลองและตัดถนนเชื่อมพระบรมมหาราชวัง เป็นศูนย์กลางความเจริญของบ้านเมืองออกไปจนถึง

ชานพระนคร ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ถนนและคลองมีนามไพเราะเป็นดั่ง “พร” ที่กษัตริย์ผู้มีบุญทรงตั้งความปรารถนาให้บังเกิดขึ้น เช่น “เจริญกรุง” “บำรุงเมือง” “เฟื่องนคร” และ “ผดุงกรุงเกษม”

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการสร้างพระราชวัง วัง และสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ “สวนดุสิต” พระราชอุทยานขนาดใหญ่ นอกกำแพงพระนคร นอกจากนี้ยังมีการขุดคลองและตัดถนนจำนวนมากเพื่อเชื่อมต่อ “วังสวนดุสิต” เข้ากับพระบรมมหาราชวัง ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองคูพระนครชั้นใหม่ (คลองผดุงกรุงเกษม) และสร้าง “พระราชอุทยาน” ซึ่งเป็นที่เสด็จประพาสประทับแรม ณ ริมคลองบางกะปิเมื่อ พ.ศ. 2396 เรียกว่า “สระประทุมวัน” หรือ “วังสวนสระประทุมวัน”

สมัยรัชกาลที่ 2 ในพระบรมมหาราชวังมีการสร้าง “สวนในบ้น” แบบจีนอันเป็นความนิยมร่วมสมัยเมื่อราชสำนักจีนมีอิทธิพลอยู่ และพระองค์ทรงให้เจ้านายและข้าทูลละอองธุลีพระบาทแข่งขันกันตกแต่งแก่งและแพต่าง ๆ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการแสวงหาเครื่องถ้วยและของตกแต่งจากจีนมาประดับเรือนและโต๊ะบูชา ความนิยมนี้ได้แพร่หลายมาจนถึงรัชกาลที่ 4 และ 5 โดยเรียกว่า “การเล่นเครื่องโต๊ะ” ต่อมาเรียกว่า “การเล่นโต๊ะกิมตั้ง” ตามชื่อห้างที่สั่งทำ

ในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 ชื่อถนนและสถานที่บางแห่งมีความหมายอันเป็นมงคลตามความเชื่อของชาวจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลวดลาย “ฮก ลก ชิว” ฮก หมายถึง ยศศักดิ์ว่าสนา ลก หมายถึง ทรัพย์สมบัติและบุตรบริวาร ชิว หมายถึง อายุยืนนาน เป็นการสืบทอดธรรมเนียมการตั้งชื่อเพื่อเป็นสิริมงคล นับเป็น “พร” ของพระนครที่ให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองด้วย “ยศศักดิ์ว่าสนา ทรัพย์สมบัติ ลูกหลาน บริวาร และอายุยืนยาว” รวมทั้ง “ความสุขในครอบครัว” วัฒนธรรมจีนมีอิทธิพลและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อโชคลางกับสิ่งดีงาม เพื่อความเป็นสิริมงคลของบ้านเมือง

3. จักรพันธ์ กังวาฬ. (2545). ประเพณีวันชุนนุมกะเหรี่ยงวัดแจ้งเจริญ. สารคดี, 18(208), 32, 34.

ประเพณีวันชุนนุมกะเหรี่ยงวัดแจ้งเจริญ เกิดขึ้นจากความศรัทธาของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ที่มีต่อหลวงพ่อนวม อดีตเจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญ ผู้มรณภาพไปแล้ว ในสมัยก่อนไม่มีพระสงฆ์จากภายนอกเข้ามาในชุมชนกะเหรี่ยงเลย เนื่องจากเป็นเขตป่า ไรศกัยใช้ป่ามีมาก อีกทั้งชาวกะเหรี่ยงในสมัยนั้น ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ รวมถึงเรื่องเล่าทางไสยศาสตร์ของชาวกะเหรี่ยงชาวทำให้ไม่มีใครอยากเข้ามาในชุมชน

การที่หลวงพ่อนวมเข้ามาอยู่ในชุมชนชาวกะเหรี่ยง ได้แสดงว่าท่านมีความอดทนสูง สามารถใช้ชีวิตแบบชาวกะเหรี่ยงได้ และท่านยังมีความรู้เรื่องสมุนไพรที่สามารถช่วยรักษาชาวบ้าน รวมทั้งสอนธรรมะให้ชาวกะเหรี่ยง

จากตำนานการต่อสู้ทางอาคมของหลวงพ่อนวมกับชาวกะเหรี่ยงในครั้งที่หลวงพ่อนวมออกชุดงค์ หัวหน้ากะเหรี่ยงนำหนังสือสัตว์ป่าให้หลวงพ่อนวมนั่งแทนเสื้อ หนังสือสัตว์ที่ท่านนั่งค่อย ๆ หดเล็กลง หลวงพ่อนวมรู้ว่ากำลังถูกเสกหนังสือเข้าท้อง ท่านจึงตบเข้า หนังสือตัวก็ขยายใหญ่ตามเดิม ไม่ว่าชาวกะเหรี่ยงจะลองวิชากี่ครั้งก็ไม่อาจทำอันตรายหลวงพ่อนวมได้ ในที่สุดชาวกะเหรี่ยงจึงยอมรับความพ่ายแพ้ และให้ความเคารพศรัทธากราบไหว้หลวงพ่อนวม

เมื่อใกล้เทศกาลเข้าพรรษาหลวงพ่อนวมต้องกลับวัดแจ้งเจริญ ชาวกะเหรี่ยงต้องการรู้ว่าท่านอยู่ที่ไหน จึงส่งคนติดตามจนถึงวัดแจ้งเจริญ จากครั้งนั้นจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ ชาวกะเหรี่ยงไปกราบไหว้หลวงพ่อนวมโดยถือวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี จนเกิดเป็นประเพณีวันห่มนวมกะเหรี่ยง แม้ภายหลังหลวงพ่อนวมมรณภาพ แต่ชาวกะเหรี่ยงก็ยังคงมางานมหรสพหลวงพ่อนวมที่วัดแจ้งเจริญ รวมทั้งให้ความเคารพนับถือเจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญทุกรูปต่อมาเช่นเดียวกัน

4. ก่องแก้ว วีระประจักษ์. (2547). พระอุบาลี. ศิลปากร, 47(2), 104-106.

บทความนี้เป็นคำตอบคำถามเรื่อง พระอุบาลี หัวหน้าคณะสงฆ์ที่เดินทางไปสืบพระพุทธศาสนายังประเทศลังกาในสมัยอยุธยา ขณะที่ท่านอยู่ในพระนครศรีอยุธยา ท่านพำนักอยู่วัดใด

ในช่วงปลายสมัยอยุธยา ระหว่างรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ประเทศลังกาเกิดวิกฤตตามากมายมีการทำลายพระพุทธศาสนา ทำให้ประเทศลังกาขาดแคลนพระสงฆ์ที่จะสืบทอด จึงมีการส่งคณะทูตเข้ามาเจริญทางพระราชไมตรีกับกรุงศรีอยุธยา เพื่อขอพระราชทานคณะสงฆ์ไปบำรุงพระพุทธศาสนา

เมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงทราบเนื้อความในพระราชสาสน ก็โปรดให้จัดคณะสมณทูต มีพระอุบาลีเป็นหัวหน้าเดินทางไปสืบพระพุทธศาสนายังประเทศลังกา ซึ่งในครั้งนั้นพระอุบาลีออกรับทูตานุทูตที่วัดธรรมาราม ซึ่งตามธรรมเนียมของพระสงฆ์ไทยแต่โบราณ พระราชาคณะหรือพระเถระผู้ใหญ่เมื่อจะออกต้อนรับแขกเมือง จะไม่ออกจากวัดที่ตนครองอยู่หรือเป็นเจ้าอาวาสเพื่อไปต้อนรับแขกนั้น จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ทราบได้ว่าขณะที่ท่านอยู่ในพระนครศรีอยุธยา ท่านพำนักอยู่ที่วัดธรรมาราม

5. เต็นดาว ศิลปานนท์. (2548). พระที่นั่งกรพุทธเจ้า. ศิลปากร, 48(4), 5-18.

พระที่นั่งกรพุทธเจ้าตามความเชื่อของฝ่ายเถรวาท พระองค์ทรงเป็นพระพุทธเจ้าองค์แรกในบรรดาพระอดีตพุทธเจ้า 24 พระองค์ในลัทธิมหายาน พระองค์ทรงเป็นพระอดีตพุทธเจ้า

องค์ที่ 52 ก่อนบังเกิดของพระพุทธเจ้าสากยมุนี

จากหลักฐานทางวรรณกรรมและศิลปกรรม ที่ปรากฏในอินเดีย เนปาล ลังกา และประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แสดงถึงการเคารพนับถือพระพุทธที่ปึงกรเป็นพระอดีตพุทธเจ้าที่สำคัญยิ่งกว่าพระอดีตพุทธเจ้าพระองค์อื่น ด้วยความมีแก่นหลักสำคัญของพระองค์ที่แสดงถึงการอบรมบารมีธรรม เพื่อไปสู่ความเป็นพระพุทธเจ้าตามลำดับ เพื่อยังสัตว์โลกให้ข้ามพ้นห้วงทุกข์แห่งวัฏสงสาร ไปสู่นิพพาน ยังให้พุทธศาสนิกชนยึดมั่นในพุทธภูมิและบำเพ็ญบารมีเพื่อความเป็นพระโพธิสัตว์ ปรากฏในธรรมฝ่ายเถรวาทและมหายานอย่างกว้างขวาง เช่น

พระพุทธที่ปึงกร ศิลาสลักนูนตำ วิหารนากายน ศิลปะพุกาม พุทธศตวรรษที่ 17

พระพุทธที่ปึงกรและสุเมธคาบสสัมฤทธิ์ ศิลปะรัตน โกสินทร์ปลายพุทธศตวรรษที่ 24

พระพุทธที่ปึงกร ศิลปะเนปาล พ.ศ. 2223 สร้างเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่อง

ปางประธานอภัยอยู่ระหว่างพระ โพธิสัตว์

พระที่ปึงกรพุทธเจ้าภายในคัมภีร์อัฐสาหสริกา ปรัชญาปารมิตา ศิลปะปาละ
พุทธศตวรรษที่ 16

6. บริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด. (2545). คนกรุงทำอะไรเมื่อไปงานศพ. *สารคดี*, 18(214), 46.

ผลสำรวจความคิดเห็น “พฤติกรรมกรไปงานศพของคนกรุง” โดยบริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย พบว่าชาวกรุงไปร่วมพิธีศพเกือบทุกครั้งเมื่อทราบข่าวการเสียชีวิตของคนสนิท หรือคนรู้จักยกเว้นดิฐระสำคัญ และผู้ร่วมงานส่วนใหญ่เต็มใจอยู่ร่วมพิธีสวดศพ ยกเว้นบางส่วนไม่สามารถอยู่ร่วมพิธีได้เนื่องจากดิฐระสำคัญ ในส่วนผู้ร่วมฟังพระสวดอภิธรรมเห็นว่า เป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ทำสืบต่อกันมานาน

คำพูดส่วนใหญ่ที่นิยมกล่าวต่อเจ้าภาพ คือคำว่า “เสียใจด้วย” “เขาไปสบายดีแล้ว”

การเงินร่วมทำบุญในงานศพบุคคลที่ตนสนิทและไม่สนิทจะมีจำนวนใกล้เคียงกัน คือตั้งแต่ 100-500 บาท ส่วนพวงรีที่นิยมให้ในงาน ส่วนใหญ่ทำจากดอกไม้สด รองลงมาเป็นผ้าห่ม/ ผ้าขนหนู และต้นไม้

อาหารที่เลี้ยงในงานศพ ข้าวต้มเป็นอาหารที่ผู้ร่วมงานเลือกรับประทานมากที่สุด แต่มีผู้ร่วมงานบางส่วนไม่รับประทานอาหารของผู้เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ ชาวกรุงส่วนใหญ่ยินดีไปร่วมงาน หากรู้จักและสนิทสนมมาก่อน หลังไปร่วมงานศพชาวกรุงส่วนใหญ่จะล้างหน้าด้วยน้ำแช่ใบทับทิม และผูกสายสิญจน์แดงตามพิธีโบราณ มีบางส่วนไม่ทำพิธีใด ๆ และคิดว่าไม่สำคัญ ไม่เชื่อ และไม่ทราบพิธีโบราณดังกล่าว สำหรับสิ่งที่ได้รับจากการไปงานศพ คนส่วนใหญ่เห็นถึง